

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Hvordan tilrettelegger familieterapeuter for barnets medvirkning i kliniske saker

En kvalitativ intervjuundersøkelse med familieterapeuter i familievernnet

Julie Eidissen Bya

Masteroppgave i barnevern, BVE-3940,

mai 2022

Forord

Denne masteroppgaven i barnevern er en del av masterutdanningen i barnevern UiT Norges Arktiske universitet campus Harstad.

Som i mange andre reiser har det til tider vært en kronglete vei, men en vei som også har ført til en bratt læringskurve for hvert emne i studiet og økende interesse for forskning.

Det å skulle kombinere masterstudiet, ny jobb og det som livet og døden gir og tar har ført til en enda større respekt for denne masteroppgavens fenomenologisk hermeneutiske tilnærming om betydningen av fenomener i dagliglivet. Det å sette parentes rundt våre forståelser, erfaringer og tolkninger av fenomener eller å benytte epochè i møte med andre, er noen jeg skal gjøre mer i møte med hverdagsfenomener.

Takk til min veileder for gode ord, tålmodighet og tilgjengelighet.

Til de hjemme, Ole og Mia kan jeg ikke gjøre annet enn å bøye meg i skrivestøvet og takke for tålmodighet, støtte og kjærighet.

Harstad, 15. mai 2022
Julie Bya

Sammendrag

Formålet med denne studien er å utlede kunnskap om familieterapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske samtaler i familievernet.

Familieverntjenesten har de siste årene rettet mer oppmerksom på barn og unges medvirkning i tjenesten. Utvalget i NOU 2019:20 «En styrket familietjeneste» fremmer at barn og unge bør i større grad enn i dag inkluderes i familieverntjenesten (pp. 239-240). Utvalget kom med forslag om at barn og unge bør ha mulighet til å henvende seg til familievernet som selvstendige brukere og i større grad involveres i familiesaker (kliniske saker). Klare styringssignaler og konkrete tiltak for større grad av inkludering av barn i tjenesten, anbefalte utvalget (NOU 2019: 20, pp. 239-240). Det er pr. i dag ikke lovfestet at barn kan møte til individuelle eller familiesamtaler (kliniske saker) i familievernet. Det kan synes om at det er opp til hver enkelt familieterapeut om barn får mulighet til å medvirke og hvordan det tilrettelegges for barnets medvirkning i kliniske saker som angår dem i familievernet.

Studiens problemsstilling er: *hvordan tilrettelegger familieterapeuter for barnets medvirkning i kliniske saker i familievernet?* For å kunne svare på problemsstillingen er det valgt kvalitativ metode og gjennomført fire semistrukturerte livsverdensintervjuer med et strategisk utvalg av familieterapeuter i familievernet. Analysemetoden for forskningsprosjektet er på engelsk Interpretativ Phenomenological Analysis (IPA), på norsk fortolkende fenomenologisk analyse. Forskningsdesignet for studien er fenomenologisk, den vitenskapsteoretiske bakgrunnen er fenomenologisk og hermeneutisk og konstruktivismen er epistemologien. Funnene diskuteres i lys av tidligere forskning og studier.

De fire informantenes erfaringer med hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning og funnene resulterte i fire hovedtemaer som er:

- Barneperspektivet
- Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning
- Alliansen med foreldrene
- Faglige vurdering av betydning for barnets medvirkning

Funnene i denne studien viser at begrepet barneperspektivet er sentralt for informantene når de forteller om hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning. Funn viser at informantene har fokus på barn, selv om de ikke har møtt dem, og på egen emosjonell og tematisk mestring når de tilrettelegger for medvirkning. Studien viser at informantene erfarer strukturelle forhold som endring i etaten til mer oppmerksomhet rettet mot barn og at informantene må bli bedre til å samtale med barn. Informantenes erfaringer viser at de prøver å danne en allianse med foreldre basert på tillit, informasjon og kommunikasjon, som en måte å tilrettelegge for barnets medvirkning, siden foreldrene må samtykke til at barn får medvirke i kliniske samtaler. Funn viser at faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning for informantene handler om at de vurderer at det er deres ansvar å tilrettelegge for at barn får medvirke og på ulike måter. Et dilemma som funn fra studien viser, er at informantene i forkant av det samtaleforberedende arbeidet ikke vet om barnet eller hvor mange av barna fra søskenflokket som møter, til samtalen eller temaet. Funn fra studien viser at informantene har erfaringer med å møte dilemmaet med variert bredde av samtaleteknikker og aktiviseringsmateriell for å tilrettelegge for barnets medvirkning. Funnene i denne studien kan bidra som funn knyttet til noen sosiale fenomener relatert til barns medvirkning, som det er interessant å forske videre på.

Abstract

The purpose of this study is to derive knowledge about family therapists' facilitation so children can participate in clinical cases in family service in Norway.

In recent years, the family service has spent more attention on the participation of children and young people in the service. The committee in NOU 2019:20 promotes that children and young people should have a greater extent than today and be included in the family service (NOU 2019: 20, pp. 239-240). The committee made a proposal that children and young people should have the opportunity to apply to the family service as independent users and to a greater extent be involved in family matters (clinical cases). Clear management signals and concrete measures for a greater degree of inclusion of children in the family service were recommended by the committee. Today it is not. Currently not legislated that children can attend individual or participate in the family services (NOU 2019: 20, pp. 239-240). It may seem that it is up to each individual family therapist whether children are given the opportunity to participate and how it is arranged for child's participation in clinical cases that concern them in family services.

The question in this study is: *How do familytherapist facilitate so the child's can participate in clinical cases in family services?* In order to be able to answer the question, a qualitative method has been chosen and four semi-structured lifeworld interviews have been conducted with a strategic selection of familytherapist in family services. The analysis method for the research project is an Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). The research design for the study is phenomenological, the theoretical background is phenomenological and hermeneutic. Constructivism is the epistemology. The findings are discussed in light of previous research and studies.

The four informants' experiences of how they facilitate the child's participation and the findings resulted in four main themes which are:

- The child perspective
- Structural conditions of importance for the child's participation
- The alliance with the parents

- Professional assessments of significance for the child's participation

The findings of this study show that the concept of the child perspective is central to the informants when they talk about how they facilitate the child's participation. Findings show that the informants focus on children even if they have not met them, and on their own emotional and thematic coping when they arrange for participation. The study shows that the informants experience structural conditions such as a change in the agency to give more attention directed at children and that the informants must become better at talking with children. The informants' experience show that they try to form an alliance with the parents based on trust, information, and communication as a way to facilitate for the child's participation, since the parents must consent to children being allowed to participate in clinical conversations. Findings show that professional assessments of significance for the child's participation for the informants are about them assessing that it is their responsibility to facilitate so that children are allowed to participate and in various ways. A dilemma that findings from the study show is that the informant in advance of the preparation work do not know if the child is meeting or how many siblings are meeting. Findings from the study show that the informants have experience of meeting the dilemma with varied types of conversations techniques and activation material to facilitate for the child's participation. The findings in this study may contribute as findings related to some social phenomena related to children's participation that are interesting to research furthermore.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Familieverntjenestens formål og samfunnsoppdrag	1
1.2	Formål og problemstilling.....	3
1.3	Begrepsavklaringer i forskningsprosjektet	3
1.4	Oppbygning av studien	5
1.5	Avgrensninger.....	5
2	Kunnskapsstatus.....	7
3	Teoretisk bakgrunn for medvirkning	11
3.1	Harts modell.....	11
3.2	Shiers modell	13
4	Teoretisk bakgrunn for barneperspektivets tre komponenter	15
4.1	Emosjonell og tematisk mestring.....	16
4.2	Å samtale med barn	17
4.3	Sosiomaterialitet, rom og nye praksiser.....	18
5	Metode	21
5.1	Vitenskapsteoretisk forankring	21
5.2	Kvalitativ metode.....	25
5.3	Forskningsprosessen	26
5.3.1	Utvalg av informanter	27
5.3.2	Semistrukturerte livsverdensintervju	29
5.3.3	Utarbeiding av intervjuguide	29
5.3.4	Gjennomføring av semistrukturert livsverdensintervju	30
5.3.5	Transkribering.....	31
5.3.6	Analyseprosessen.....	33
5.4	Datamaterialets kvalitet	37

5.4.1	Forforståelse.....	38
5.4.2	Validitet.....	39
5.4.3	Reliabilitet.....	40
5.4.4	Overførbarhet.....	41
5.4.5	Forskningsetiske betraktninger	41
6	Presentasjon av resultater.....	43
6.1	Barneperspektivet	43
6.1.1	Fokus på barn.....	43
6.1.2	Emosjonell mestring	44
6.1.3	Tematisk mestring.....	45
6.2	Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning	46
6.2.1	Rutiner.....	46
6.2.2	Styringsmål	47
6.2.3	Ressurser	47
6.3	Alliansen med foreldrene.....	48
6.3.1	Tillit.....	48
6.3.2	Informasjon.....	49
6.3.3	Kommunikasjon.....	49
6.4	Faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning	50
6.4.1	Å samtale med barn	50
6.4.2	Samtaleforberedende arbeid.....	52
6.4.3	Aktiviseringsmateriell.....	52
7	Diskusjon	55
7.1	Barneperspektivet	55
7.1.1	Fokus på barn.....	55
7.1.2	Emosjonell mestring	57

7.1.3	Tematisk mestring.....	58
7.2	Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning	59
7.2.1	Rutiner.....	59
7.2.2	Styringsmål	60
7.3	Alliansen med foreldrene.....	61
7.3.1	Tillit.....	61
7.3.2	Informasjon.....	62
7.3.3	Kommunikasjon.....	64
7.4	Faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning	65
7.4.1	Å samtale med barn	65
7.4.2	Samtaleforberedende arbeid.....	66
7.4.3	Aktiviseringsmateriell.....	67
8	Avslutning.....	69
8.1	Implikasjoner for videre forskning	70
	Referanseliste.....	71
	Vedlegg.....	75
	Vedlegg 1 Informasjonsskriv.....	75
	Vedlegg 2 Intervjuguide-semistrukturert livsverdensintervju	79
	Vedlegg 3 Godkjenning NSD.....	81

Figurliste

Figur 1	Harts stige av medvirkning	12
Figur 2	Shiers modell grader av medvirkning	13

Tabell-liste

Tabell 1	Forenklet illustrasjon av analyseprosessen fra empiri til tema.....	37
----------	---	----

1 Innledning

Familieverntjenesten har de siste årene rettet mer oppmerksomhet på barn og unges medvirkning. Utvalget i NOU 2019:20 «En styrket familietjeneste», skrev at barn og unge bør i større grad enn i dag inkluderes i familieverntjenesten. Utvalget kom med forslag om at barn og unge bør ha mulighet til å henvende seg til familievernet som selvstendige brukere og i større grad involveres i meklinger og andre familiesaker. Klare styringssignaler og konkrete tiltak for større grad av inkludering av barn i tjenesten anbefalte utvalget (NOU 2019: 20, pp. 239-240). I NOU 2019:20 «En styrket familieverntjeneste», er temaet «barn som selvstendige brukere av familieverntjenesten» diskutert. I utredningen er det skrevet at barn ikke omtales som selvstendige brukere av familieverntjenester i lovverket (NOU 2019: 20, pp. 210, 219, 239). Utvalget skriver at staten skal garantere «at barn involveres i avgjørelsesprosesser som gjelder barnet» og at FNs barnekomité anbefaler at barnet gis mulighet til å bli hørt direkte i enhver saksbehandling der dette er mulig. Utvalget viser til en endring i samfunnet fra en beskrivelse av det sårbare barnet som et passivt objekt i et tradisjonelt utviklingspsykologisk perspektiv, til nyere utviklings-psykologisk forskning som har bidratt til et nytt perspektiv på barnet som fortsatt avhengig, men som selvstendig, aktivt og kompetent (NOU 2019: 20, p. 210) . Barneombudets tilbakemeldinger til utvalget setter fokus på at meklere i familievernet bør ha plikt til å tilby barn samtale når foreldrene møter til mekling, med mindre det er innlysende at saken går til domstolen (NOU 2019: 20, p. 217). Utvalget og barneombudet kommenterer ikke i like stor grad om familierapeuter bør ha plikt til å tilby barn samtaler i kliniske saker. Det fremmer spørsmålet om det er opp til hver enkelt familierapeut å tilrettelegge for at barnet får mulighet til å uttale eller seg eller medvirke i kliniske samtaler som angår dem i familievernet. Det er med dette bakteppet interessant å undersøke hvordan familierapeuter tilrettelegger for barnets medvirkning i kliniske samtaler i familievernet, Bufetat. Det vil i neste avsnitt bli presentert familievernets formål og samfunnsoppdrag.

1.1 Familieverntjenestens formål og samfunnsoppdrag

I dette avsnittet vil familievernets historie, formål og samfunnsoppdrag bli presentert veldig forenklet. Familieverntjenestens historie er så lang som 60 år. Veldig forenklet kan historien om familievernet beskrives ut fra to ulike «røtter», den ene fra de kirkelige

familievernkontorene som ble åpnet i 1958 og den andre fra de offentlige familievernkontorene i 1959 (NOU 2019: 20, p. 59).

Det som ikke er så kjent for mange er hvor de offentlige og de kirkelige familievernkontorene hentet sin inspirasjon fra. De kirkelige kontorene ble mer inspirert av en amerikansk og engelsk tradisjon, med formål å verne om familien som samfunnsinstitusjon og å forebygge skilsmisser. I den tysk og østerrikske tradisjonen, hvor seksualundervisning stod sentralt, lot det offentlige familievernet inspirere seg av dette (NOU 2019: 20, p. 59). De to ulike kulturene kan vi i dag se som «den offentlige, medisinske, verdinøytrale» og «den private, diakonale og verdibestemte» i familievern tjenesten (NOU 2019: 20, p. 20).

I dag har familievern tjenesten flere tilbud som skal hjelpe familier når det er utfordringer og relasjonelle vansker. Tjenesten er et gratis lavterskeltilbud som skal være tilgjengelig over hele landet. Tjenesten reguleres av Lov om familievernkontorer, og skal gi tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien. Lovverket omtaler ikke barn som selvstendige brukere av familievernet (NOU 2019: 20, p. 219). Familievern tjenesten driver også med utadrettet virksomhet og forebyggende virksomhet om familierelaterte tema (NOU 2019: 20, p. 17). Hoveddelen av familievernets virksomhet er kliniske saker som blant annet kan være terapi- og rådgivningssamtaler, familieproblematikk, hjelp til barn og ungdom eller foreldreveiledning og foreldresamarbeid.

I forhold til forebyggende arbeid har både familievern tjenesten og barnevern tjenesten ansvar. Begge etatene har ansvar for å styrke foreldreferdigheter og benytter ofte de samme metodene i forhold til samtaler med barn, foreldreveiledning eller familierapi (NOU 2019: 20, pp. 89,193). Familievernet har opprettet flere spisskompetansemiljøer som vektlegger blant annet temaene «høring av barn i mekling», «tilbud til familier med voldsutfordringer», «foreldre med høyt konfliktnivå» og «foreldrestøttene tiltak». Det har de siste årene blitt rettet mer og mer fokus på barns rett til å bli hørt og medvirke i familievernet, og det ble i 2018 opprettet et spisskompetansemiljø som fikk navnet «samtaler med barn» (NOU 2019: 20, pp. 69,185).

Familievern tjenesten kan beskrives som å stå på et fundament der tverrfaglighet danner en av hovedpilarene. Mange av familierapeutene har ulik utdanning og bakgrunn, siden tittelen familierapeut ikke er en profesjon med underlagt autorisasjon eller beskyttet tittel. Systemteori og systemisk tenkning har lenge vært familievern tjenestens grunnleggende

faglige utgangspunkt (NOU 2019: 20, p. 27). Denne psykoterapeutiske retningen har en grunnleggende antakelse om at alle er en del av en sosial gruppe og at «helheten er mer enn summen av delene» (NOU 2019: 20, p. 27). Det fremheves av utvalget i «En styrket familietjeneste» at det er et særpreget i tjenesten i forhold til systemisk og relasjonsrettet fokus i familieverntjenesten, som tilsier at barn bør involveres i tjenesten når de møter relasjonsutfordringer som de kan bli preget av, siden de er en del av et familieliv (NOU 2019: 20, pp. 218-218). Det vil i neste avsnitt bli presenter studiens formål og problemstilling

1.2 Formål og problemstilling

Formålet med denne undersøkelsen er å utlede kunnskap om hvordan familierapeuter tilrettelegger for barns medvirkning i kliniske saker, ved å undersøke deres erfaringer med å tilrettelegge for barns medvirkning i kliniske saker.

Følgende problemstilling er utledet for undersøkelsen: *Hvordan tilrettelegger familierapeuter for barnets medvirkning i kliniske saker?*

Det vil videre bli presentert viktige begrepsavklaringer for studien.

1.3 Begrepsavklaringer i forskningsprosjektet

Det er ikke til å komme utenom at begrepene vi bruker, samt innholdet vi gir dem, påvirker både hvordan vi tenker og hvordan vi handler (Paulsen, 2022, p. 49). I dette avsnittet redegjøres det kort om begrepet tilrettelegging og valget om hvorfor benytte begrepet medvirkning og ikke deltakelse. Samt hva som forstås med begrepet medvirkning i denne studien.

Begrepet tilrettelegging forstås her ut fra Lorna Stabler sin forståelse av ordet *involvement* hvor barn og unge gis mulighet og støtte til å ta delta av de voksne, som i denne konteksten er foresatte og familierapeuter (Diaz, 2020, p. 27).

Medvirkning eller deltakelse

Begrepet medvirkning er ikke entydig og det beskrives en ambivalens i synet på barnet i vesten i dag, i forhold til at barn har rett til beskyttelse fordi de er sårbare og utsatte, samtidig som de har rett til deltakelse, siden de er kompetente og meningsbærende (Strandbu, 2011, p. 15). Hansen skriver om deltakelse i felles aktiviteter at det innebærer mer enn å inneha evner som intensjonsavlesning og kulturell læring, men også å kunne tolke kontekstuellet ved å forstå

den andres intensjon (Hansen et al., 2016, p. 32). Strandbu skriver at istedenfor å fokusere på barnets alder og modning, ønsker hun å rette oppmerksomhet på hvordan voksne tilrettelegger for barns deltakelse (2011, p. 14). Utvalget i «En styrket familietjeneste» viser til at det i familievernet ikke er noe form for lovregulering om barnets deltakelse opp mot tilbudene til familieverntjenesten og at det derfor kreves samtykke fra begge foreldre (NOU 2019: 20, pp. 210, 219, 239). I boken «Barnets deltakelse, hverdagslige og vanskelig beslutninger», skrevet av Strandbu, argumenteres det for bruk av begrepet deltakelse. Strandbu skriver at deltakelse forstås som det å være inkludert og involvert i beslutningsprosesser som er av betydning for barnet (2011, p. 37).

I forhold til kliniske saker i familievernet skriver utvalget i «En styrket familietjeneste» at det legges til grunn at barn under 16 år må ha samtykke fra begge foreldrene for at det skal kunne gjennomføres samtaler med barn i alle kliniske saker, for eksempel samtalegrupper for barn, foreldresamarbeidssaker eller samtaler hvor barn av seg selv oppsøker familievernet (NOU 2019: 20, p. 220). Strandbu skriver at begrep som medvirkning må forstås som relasjonelt begrep, siden barnets medvirkning er avhengig av samhandling og makt i relasjonen mellom foreldre og barnet eller for eksempel i denne studien hvor foreldre må samtykke til barnets medvirkning (Strandbu, 2011, p. 38). Utvalget i «En styrket familietjeneste» ønsket å se nærmere på hvordan tjenesten kunne legge til rette for barn og unge, slik at de i enda større grad kunne benytte seg av tjenesten, også i saker som ikke hadde noe med meklingsprosesser å gjøre (NOU 2019: 20, pp. 210-211). Paulsen viser til at Ulvik (2009) skiller mellom to forskjellige forståelser av medvirkning, en sosiokulturell og en juridisk (Paulsen, 2022, p. 58). Det vil i denne studien være en forståelse av medvirkning innenfor det sosiokulturelle og ikke det juridiske. Denne forståelsen handler om at barn danner sine tanker, meninger og syn gjennom interaksjon og sammen med andre utformer felles meningsskapning. Innenfor denne teoritradisjonen står medvirkning sterkere som meningsarbeid (Paulsen, 2022, p. 58).

Gjennom medvirkning og medbestemmelse kan barns rett til deltakelse fremtre (Strandbu, 2011, p. 43). I familievernet, slik det kommer frem i NOU 2019:20 er det ikke en lovregulering om barns deltakelse opp mot tilbudene i familieverntjenesten og det vil derfor bli benyttet begrepet medvirkning i denne undersøkelsen, siden barn ikke omtales som selvstendige brukere i familievernet, men foreldrene må samtykke for at de kan få medvirke i de ulike tilbudene (NOU 2019: 20, pp. 210, 219, 239). Begrepet medvirkning finner vi i FNs

barnekonvensjon artikkel 12 «barnets rett til medvirkning» som har bidratt til å styrke barnets posisjon som rettssubjekt, individ og subjekt (Studsrod et al., 2019, p. 28). Medvirkning beskrives av Studsrød et al. å inneha tre elementer. Det første elementet er at barn får informasjon, så at de får en mulighet til å uttrykke sine meninger og til slutt at det legges vekt på barnets ønsker, tanker og meninger ut fra alder og modenhet (2019, p. 30). I denne undersøkelsen forstås begrepet medvirkning som at barnet får informasjon, mulighet til å uttrykke sine meninger og at barns meninger blir vektlagt ut fra alderen og modenheten til barnet. I studiens teoridel vil andre sentrale begreper bli definert underveis. I neste avsnitt vil studiens oppbygging bli presentert.

1.4 Oppbygging av studien

Oppbygging av studien vil først bli introdusert med tema for studien for så å presentere kort studiens 8 kapitler. Temaet for denne studien er familierapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske saker i familievernnet.

I studiens første del presenteres kontekst, formål og problemstilling. Del to av studien presenteres kunnskapsstatus til temaet. Videre i del tre og fire presenteres teoretiske bakgrunner og modeller for medvirkning, barneperspektivet, emosjonell og tematisk påvirkning, samtaler med barn og sosiomaterialitet. I del fem presenteres studiens metode og begrunnelse for metodevalg. I del seks blir resultat etter analyseprosess presentert. Resultatene vil i del syv bli diskutert opp mot valgt problemstilling, underbygget av relevant teori og forskningslitteratur. Til slutt i del åtte vil studiens funn bli oppsummert i forhold til problemsstilling og om studien har svart på problemstillingen. Del åtte blir avsluttet med implikasjoner for videre forskning.

1.5 Avgrensninger

Teori og forskning i denne undersøkelsen er knyttet opp til hovedtemaene ut fra analysen og kontekst for tema. Det foreligger forskning på mastergradsnivå knyttet til begrepet medvirkning i familievernnet, men ikke med denne oppgavens tema og kontekst. Disse oppgavene er ikke fagfellevurdert, og er derfor ikke inkludert i denne studien. Denne studiens tema er avgrenset til å handle om kliniske saker i familievernnet, slik at artikler og forskning knyttet til meklingsordningen i familievernnet er ikke tatt med. Begrunnelsen for valget er at

meklingsordningen i Norge er pliktig å møte til en time mekling for de som har barn under 16år. Kliniske saker er frivillig lavterskeltilbud til befolkningen i Norge.

Det vil i studien bli skrevet om familieterapeuter i familievernnet som har videreutdanning i familieterapi, selv om familieterapeuter i familievernnet også kan ha en lederrolle. Valget er basert på hensyn til anonymitet og konfidensialitet, av informantene, siden familievernnet i region nord har relativt få ansatte ved sine kontorer (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, p. 21). For en mer leservennlig tekst vil ordene barnet og barns bli benyttet om hverandre i studien. Det samme gjelder når det skrives om familievernnet og familievern.

Innenfor forskning er det kvalitative og kvantitative forskningsmetoder, men i denne studien er det benyttet kvalitativ forskning og det vil derfor kun redegjøres for kvalitativ forskning (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 2). De teoretiske redegjørelsene er basert på hovedtemaer som kom frem etter gjennomført analyse av data fra informantene ved en induktiv tilnærming.

2 Kunnskapsstatus

Det vil her bli gitt en oversikt over tidligere forskning som inkluderes i denne studien. Forskningen som inkluderes er norsk og av relevans for temaet familierapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske saker. Familievernets organisering eller institusjonen kan beskrives som et norsk fenomen og av den grunn er det søk etter norsk litteratur som kan gi en dypere eller ny forståelse av fenomenet.

I rapporten «Kvalitet i familievern» som NTNU samfunnsforskning fikk i oppdrag å gjennomføre av barne- og familiedepartementet, skriver de at det så langt ikke finnes tilsvarende undersøkelser og undersøkelser hvor ansatte i familievern tjenesten selv gjør vurderinger av kvaliteten i det tilbudet som gis i tjenesten (Molden et al., 2019, p. 2). Paulsen skriver at Skauge i sin forskningsgjennomgang finner at flesteparten av studiene som fokuserer på medvirkning som rettighet er mer opptatt av resultat og få studier fremhever prosessen (Paulsen, 2022, p. 58 ref. Skauge et. al. 2021). I rapporten «Kvalitet i familievern» skrives det at «Hva ledere og familierapeuter i familievern selv mener må til for å yte god kvalitet innenfor de lavterskeltilbud som de tilbyr, eksisterer det lite systematisert kunnskap om» (Molden et al., 2019, p. 2). Dette kan vise ett kunnskapshull i forhold til temaet familierapeuters tilrettelegging for barns medvirkning i kliniske saker i familievern og får frem behovet for mer forskning på det konkrete temaet.

Doktoravhandlingen til Anne Helgeland om «Profesjonsetiske utfordringer ved barns deltakelse i familierapi», viser at familierapeuter i situasjoner hvor foreldre krangler mye kan oppleve avmakt og handlingslammelse i møte med barn og foreldre (Helgeland, 2014, p. 139). I rapporten «Kvalitet i familievern» kommer det ikke frem funn knyttet til avmaktsfølelse i møte med barn og familier, men mer en bekymring knyttet til utviklingstrekkene i familievern med for mye standardisering og for lite rom for faglig skjønn (2019, p. 30).

I rapporten «Kvalitet i familievern» vises det i den kvalitative delen av undersøkelsen til at erfarne terapeuter «tar rommet for å kunne utøve faglig skjønn» og at det generelt sett er en erfaring hos familierapeutene at de kan anvende sitt faglige skjønn (Molden et al., 2019, p. 54). Empirien i doktoravhandlingen til Helgeland viser at handlinger og holdninger hos familierapeuten knyttes til konkrete saker og situasjoner, som beskrives som utfordrende

profesjonsetisk til barn-forelder-relasjonen (2014, p. 146). Funnene samsvarer i forhold til ulike perspektiver knyttet til terapeutenes erfaringer, knyttet til faglig skjønn, handlinger og holdninger.

I doktoravhandlingen til Helgeland fremkommer det også at barn erfarer viktige terapeutegenskaper, som å behandle barn og foreldre med respekt (Helgeland, 2014, p. 128). Rapporten «Kvalitet i familievern» grenser tett opp til temaet i denne undersøkelsen (Molden et al., 2019). Ut fra survey vises det til at familieterapeutene som har besvart har en variasjonsbredde og flere av familieterapeutene innehar faglig relevant og høy kompetanse (Molden et al., 2019, p. 10).

Studiet, doktoravhandlingen til Helgeland, viser funn at familieterapeutene velger ulike strategier og tilnærminger. Når utfordrende situasjoner oppstår, forsøker familieterapeutene på ulike måter å skape så gode rammer som mulig for barnet. Tilnærmingene og strategiene til familieterapeutene kan være å stoppe samtalen, gjennomføre individuelle samtaler eller dele opp samtalen (Helgeland, 2014, p. 149).

I den kvalitative undersøkelsen i rapporten «Kvalitet i familievern» viser funn at ledere og familieterapeuter forteller om en økende oppmerksomhet mot barn og unges medvirkning. Barn og unge skal ses, høres og snakkes med og familieterapeutene omtaler det for det meste som svært positivt og meningsfylt (Molden et al., 2019, p. 14). Doktoravhandlingen til Helgeland viser funn om at barn i familiesamtaler erfarer god støtte og hjelp fra familieterapeuten, men noen barn sier at det i perioder er kjedelig og at de ikke forsto hva det ble snakket om og at samtalen ikke utgjorde en forskjell (Helgeland, 2014, pp. 127-128). Det kan samsvare med funn i rapporten «Kvalitet i familievern» (2019) hvor resultater fra survey at litt under halvparten av familieterapeutene (43 prosent) vurderte at kvaliteten i tjenesten er svært god i kliniske saker som innebærer samtaler med barn, og 39 prosent av familieterapeuten mente kvaliteten i tjenesten er svært god når barnet er hovedperson i klinisk sak (2019, p. 18).

Funnene fra rapporten «Kvalitet i familievern» viser at familieterapeutene beskriver kliniske saker og mekling som familievernkontorets kjerneoppgaver, men flere erfarer at inntakskriteriene har blitt for strenge og at dette er et dilemma (Molden et al., 2019, p. 14). Doktoravhandlingen til Helgeland viser at familieterapeutene benytter dialogiske og

refleksive om handlingsvalg i møte med profesjonsetiske utfordringer (2014, p. 156). I rapporten «Kvalitet i familievern» skrives det om resultater hvor det nevnes at utviklingstrekkene i familievern er for mye standardisering og for lite rom for faglig skjønn (2019, p. 30). I rapporten «Kvalitet i familievern» skrives det om et økende tidspress og pålagte oppgaver som kan oppleves å gå ut over kvaliteten i arbeidet utført av familieterapeutene (2019, p. 30). Funnene som kommer frem samsvarer ikke, men de viser ulike erfaringer fra familieterapeutene i møte med inntakskriterier og bland annet profesjonsetiske utfordringer.

I Helgelands doktoravhandling viser funn at foreldres ulike måter å ikke ta barnets perspektiv på, handler om de profesjonsetiske utfordringene (2014, p. 160). Samtlige av familieterapeutene uttrykker at det er viktig å se barn og høre dem, men det er ikke en kollektiv enighet om når eller hvor mye barn bør involveres (Molden et al., 2019, p. 22). Helgelands doktoravhandling viser funn om at det å ivareta barnets autonomi kan være utfordrende å få til selv om familieterapeutene er opptatt av det (Helgeland, 2014, p. 172). En åpenbar holdning som gjenspeiles i empirien, er det relasjonelle perspektivet (Helgeland, 2014, p. 163). Valg av tema i samtalen er en utfordring for alle familieterapeuter (Helgeland, 2014, p. 167) Det å kaste ut en «livbøye» med blikket til barnet, beskrives av noen familieterapeuter som en måte å holde kontakt med barnet i Helgelands doktoravhandling (2014, p. 143). Det fremkommer her samsvar mellom funnene siden det kommer frem erfaringer om at det er viktig å ivareta barnets autonomi, men det kan være utfordrende for terapeutene.

I rapporten «Kvalitet i familievern» kommer det frem at ikke alle familieterapeutene har et udelt positivt syn på at barna blir brakt på banen. Andre uttrykker en mer tvilende holdning i forhold til om det er rett eller forsvarlig å involvere barn (Molden et al., 2019, p. 21). Empiri viser at det å ta foreldre og barns perspektiv ved å høre, se og validere den enkelte, vektlegges som viktig for familieterapeuter (Helgeland, 2014, p. 126). Studien til Helgeland viser at noen familieterapeuter også gir råd til barn, men de bærer mer preg av å inneholde refleksive spørsmål og er preget av emosjonelt støttende eller en omsorgsfull holdning (Helgeland, 2014, p. 177). Rapporten «Kvalitet i familievern» viser funn av et aspekt som virker å være vesentlig for de familieterapeutene som tviler. Det handler om medvirkning versus beskyttelse, som det går ut på at barna kan stå i fare for å få for mye ansvar gjennom en

involvering i kliniske saker (Molden et al., 2019, p. 21). I studien til Helgeland uttrykker flere av terapeutene at de har tillit til foreldrene og ser på dem som samarbeidspartnere og det begrunnes med at foreldrene kjenner barna sine best (Helgeland, 2014, p. 177).

Rapporten «Kvalitet i familievernet» viser til funn hvor flere familierapeuter mener at merkantil kompetanse utgjør en viktig støttefunksjon til det faglige arbeidet ved familievernkontorene og at for få merkantilt ansatte kan hindre en god tjenesteyting (Molden et al., 2019, p. 31). I avhandlingen til Helgeland fremkommer det ikke noen beskrivelser av fenomenet knyttet til de merkantiles støttefunksjon. Funn fra rapporten «kvalitet i familievernet» knyttet til tema kontorfasiliteter, viser at et familievernkontor melder om små og lite brukervennlige lokaler, som kan påvirke betydning for kvalitet. Det vises også til i rapporten om funn i survey hvor 41 prosent av familierapeutene vurderer at brukers behov ivaretas svært godt med hensyn til kontorfasilitetene (2019, p. 36). Knyttet til sosiomaterialitet viser ikke Helgeland til noen funn knyttet hvor familierapeutene har erfaringer om betydningen av sosiomaterialitet, knyttet til de som er brukere av familieverntjenesten. Det kan her være sentralt å trekke frem at avhandlingen til Helgeland ble utarbeidet i 2014 og rapporten «Kvalitet i familievernet» ble utarbeidet i 2019, men de viser begge forskjellige beskrivelser av fenomenets tema i denne undersøkelsen. Det er gjennomført en kvalitativ forskning i Helgelands doktoravhandling og i rapporten «Kvalitet i familievernet» hvor familierapeutenes erfaringer beskrives. Det kan være av betydning å informere om at rapporten «Kvalitet i familievernet» var en mixed methods forskning. Det vil i neste kapittel bli redegjort for teoretiske perspektiver innenfor medvirkning.

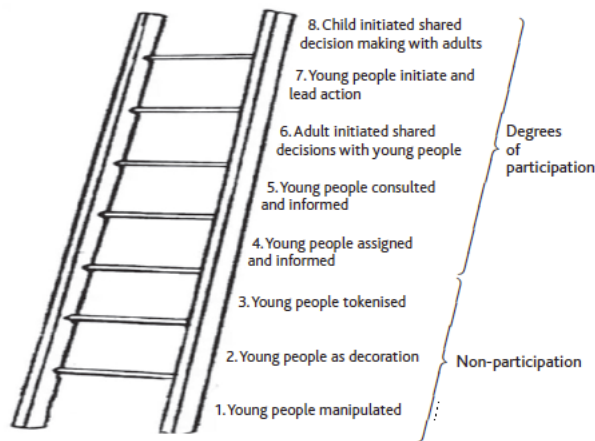
3 Teoretisk bakgrunn for medvirkning

I dette kapitlet av studien presenteres det to modeller for medvirkning som kan ha relevans for studien. I familievernet er det foreldrenes ansvar å informere barnet om rettighetene til å medvirke (NOU 2019: 20, p. 217). Paulsen skriver om «Collaborative participation» eller «samarbeidende medvirkning» som handler om at barnets meninger har en innvirkning på beslutningen som tas. Det innebærer større grad av partnerskap mellom barnet og den voksne når medvirkning gjennomføres ut fra denne formen. Her legges det vekt på barnets meninger, men det betyr ikke at barnet har medbestemmelse i alt (2022, p. 61). Denne formen for medvirkningspraksis vil være sentral videre i kapitlet knyttet til Harts modell om medvirkning og ikke-medvirkning og Shiers modell om ulike grader av medvirkning. Det vil først bli redegjort for Harts modell for medvirkning og ikke-medvirkning, for så i neste kapittel redegjøre for Shiers modell for grader av medvirkning.

3.1 Harts modell

En klassisk modell som blir benyttet i forskning og teoriutvikling om medvirkning er Arnsteins stige for å vise forskjellige former for deltakelse (Paulsen, 2022, p. 62). Roger Hart har videreutviklet Arnsteins stige til en modell hvor det settes spesielt fokus på barn og unges medvirkning knyttet opp til FNs barnekonvensjon om barnets rettigheter. Det vil ikke bli sett nærmere på FNs barnekonvensjonens rettigheter, men det er relevant å nevne, knyttet til Harts perspektiv for utvikling av modellen. Det vil være relevant å vise til Harts modell i denne undersøkelsen, siden begrepet medvirkning er i problemstillingen for denne undersøkelsen og det spisses mot barnets medvirkning og hvordan det tilrettelegges for barns medvirkning. Ladder of Young People`s Participation er modellen til Hart og kan forklares som en stige med åtte forskjellige trinn, av medvirkning (fem trinn) og ikke-medvirkning (tre trinn) (Paulsen, 2022, pp. 62-63). De fem trinnene for medvirkning starter med å bli informert, konsultert og styrken av medbestemmelse. Ikke-medvirkning har tre trinn som omfatter manipulering, pynt og skinninnflytelse (tokenisme) (Seim & Sæter, 2018, p. 202).

Figur 1 Harts stige av medvirkning

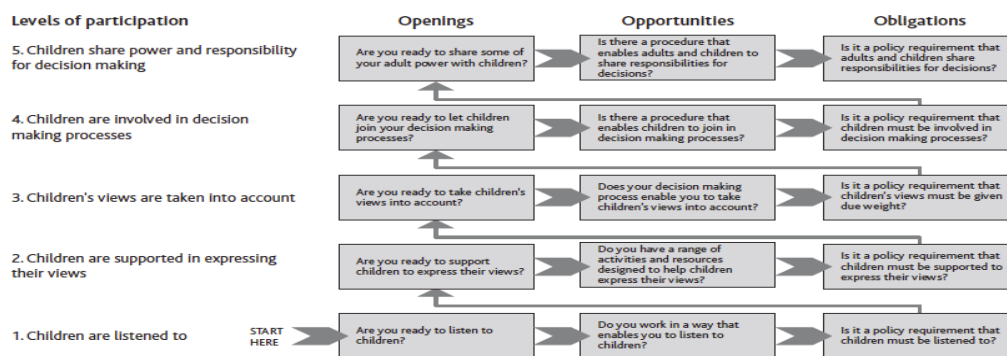
Kilde: (Diaz, 2020, p. 21 ref.adapted from UNICEF Innocenti Research Centre).

Stabler skiver (fritt oversatt) at utviklingen av barns rettigheter har ledet til en økende anerkjennelse av barns evner til å uttale seg, men det har ikke bidratt til en meningsfull medvirkning for barn når det gjelder avgjørelser knyttet til dem eller omstendigheter rundt dem. Hart anerkjente også at barns medvirkning var avhengig av barnets alder og modenhet. De tre nederste trinnene på Harts stige hvor barn ikke får lov til å medvirke, skriver Hart at det kan være skadelig for barn å ikke få medvirke (Diaz, 2020, pp. 20-21). Strandbu skriver at det å ikke snakke med barn som befinner seg vanskelige livssituasjoner, kan gjøre det vondt verre for barnet. Barn har behov for hjelp til å rydde opp i feiloppfatninger og bli kvitt unødvendige bekymringer. For det er urettferdig at barn skal gå rundt og være dobbelt så redd som oss voksne, når det ikke er behov for det. Strandbu skriver at det er ikke skadelig for barn å snakke og det er ikke galt av de voksne å lytte til dem (2011, pp. 152-153). Harts modell har blitt kritisert for å være hierarkisk og kan forstås som at hvert steg opp på trinnene kan virke som en kvalitativ bedre form for medvirkning (Paulsen, 2022, p. 62). Uansett møter de aller fleste barn, voksne og familiesystemer vanskelige og utfordrende situasjoner med for eksempel samlivsbrudd, sykdom og død. I disse tilfellene hvor det tas beslutninger som kan få konsekvenser for barns videre liv, kan Harts modell synliggjøre om barn får medvirke slik at de får tilstrekkelig med informasjon og hjelp til å sortere i feiloppfatninger eller ikke-medvirke (Strandbu, 2011, pp. 153-154).

3.2 Shiers modell

Modellen «pathways to participation» er utviklet av Harry Shier og i denne modellen er det lagt til grunn at noe må være på plass i organisasjonen for at medvirkning skal realiseres (Paulsen, 2022, pp. 62-63). Med andre ord må det være en åpning for medvirkning, anledning til medvirkning og en organisasjon som føler seg forpliktet. Shiers modell har fem ulike grader for medvirkning, hvor den laveste graden handler om barnet blir lyttet til. Trinn omhandler om hvilken grad barnet får hjelp til å uttrykke sitt synspunkt og i trinn tre hvilken grad barnets synspunkt blir tatt hensyn til. Trinn fire handler om i hvilken grad barnet blir involvert i beslutningsprosessen og femte og siste trinn handler om hvilken grad barnet deler makt og ansvar for beslutninger (Paulsen, 2022, pp. 62-63 ref.oversettelse av Bergan, 2018).

Figur 2 Shiers modell grader av medvirkning

Kilde: (Diaz, 2020, p. 23ref.adapted from Shier 2001)

I modellen til Shier skriver Stabler (fritt oversatt) at det her tas hensyn til to andre faktorer enn i Harts modell, nemlig rollen til andre voksne rundt og strukturer i organisasjoner for å sikre barns medvirkning. Knyttet til studiens kontekst kan det forstås som at familierapeuter og etaten familievern må være bevisst sine roller og ha en organisatorisk struktur for å sikre eller tilrettelegge for barns medvirkning. Shier stiller fire spørsmål i sin modell, som organisasjoner kan stille seg selv spørsmål i forhold til om de er klar til å fokusere på og legge til rette for barns medvirkning. (Diaz, 2020, p. 22).

Modellene til Hart og Shier kan sies å ha hvert sitt særskilte fokus, den ene mer rettet mot barn og unges medvirkning og ikke-medvirkning og den andre organisasjonens betydning for medvirkning og grader av medvirkning (Paulsen, 2022, pp. 62-63). Seim skriver at modellene er utformet for å beskrive barnekonvensjonens betydning av begrepet deltakelse og

medvirkning (Seim & Sæter, 2018, p. 202). Stabler skriver (fritt oversatt) at det har vært ulike teoretiske perspektiver på hvordan få til en fullverdig medvirkning hos barn og unge (Diaz, 2020, p. 22). Et forslag har vært om barns medvirkning bør tilnærmes steg for steg mot en mer helhetlig brukermedvirkning, i stedet for full medvirkning uten hensyn til alder og modning (Diaz, 2020, p. 22). Dette dilemmaet er sentralt å ha fokus på, siden det viser et av de komplekse forholdene mellom barn og medvirkning. Det vil ikke bli sett nærmere på dilemmaet grunnet studiens begrensninger, men er relevant å nevne i forhold til studiens tema. Det vil i neste del bli presentert teoretisk bakgrunn for barneperspektivets komponenter.

4 Teoretisk bakgrunn for barneperspektivets tre komponenter

«Det er bare en sak i verden som er verre en at folk snakker om en og det er at folk ikke snakker om en» (Wilson, 2012, p. 13 fritt oversatt)

Tilnærmingen som begrepet barneperspektivet introduserer i denne studien er relatert til medvirkning. Strandbu skriver at barneperspektivet er vel så mye et kontekstuel begrep som et relasjonelt begrep (2011, p. 43). Når det gjelder beslutningsprosesser og barneperspektivet, skriver Skivenes og Strandbu om tre komponenter som barneperspektivet må inneholde (Strandbu, 2011, p. 43). Den første komponenten er kunnskapsbasert og rettslig organisatorisk rammeverk for barneperspektivet. Med andre ord at barn har rett til å si sin mening og bli hørt gjennom medvirkning og medbestemmelse, og offentlige myndigheter har forpliktelse til å forholde seg til barn, barndom, den kulturelle og historiske forståelsen av barns rettigheter og posisjon (Strandbu, 2011, p. 43). Barns rett til medvirkning står sentralt i den første komponenten og offentlige myndigheter plikter å forholde seg til barn på en kvalitativ ny måte. Retten til medvirkning for barnet er staten pålagt å legge til rette for, slik at den kan gjennomføres på en måte som ikke går på bekostning av barnets behov for beskyttelse (Strandbu, 2011, p. 44). I Norge er det i følge Strandbu behov for et rammeverk som gir barn retten til å medvirke og delta, slik en rekke andre vestlige land har etablert (2011, p. 46). Den andre komponenten handler om alle de forskjellige forståelsene som voksne kan ha for akkurat dette barnet. Å vurdere hva som er til barns beste fordrer at terapeuter har kunnskap om generelle standarder for hva som er bra for barn, og også til den enkelte situasjonen det enkelte barn er i. Vi kan ikke se bort fra det rådende kollektive synet på barnet, hvor voksnes perspektiver må kvalitetssikres i forhold til standarder, regler og lover om hva som er bra for barn. De som samhandler med barnet, omsorgspersoner og eventuelt terapeuter må både ta hensyn til hva de selv mener er det beste for barnet, for så å søke å forstå og vurdere konsekvensene av hva barnet selv ønsker (Strandbu, 2011, p. 44). Siste komponent er om barnets perspektiv, barneperspektivet eller om behov, ønsker, tanker, meninger slik barnet selv ser det. Det er viktig å la barn få medvirke ved å få utale seg og bli behandlet med respekt, siden barn tenker annerledes om sin situasjon, sine behov og prioriteringer. Hvordan det blir lagt til rette for barns meningsdanning og meningsytring har stor betydning for om

barnet erfarer medvirkningen som et gode (Strandbu, 2011, p. 45). Strandbu oppsummerer med at barneperspektivet på flere nivåer er både individuelt, strukturelt og relasjonelt (Strandbu, 2011, pp. 43-46). I denne undersøkelsen vil begrepet barneperspektivet inneholde de tre komponentene som beskrevet av Strandbu og Skivenes (Strandbu, 2011, p. 43)

«Hvis du handler med hensyn på verdens skikkelser der du står, enten det er innendørs eller utendørs, og verden viser en annen skikkelse fra der jeg står, er jeg ute av stand til å forstå dine handlinger eller dine manøvrer, hvis jeg ikke er i stand til å flytte meg, intellektuelt eller med min egen kropp, til det stedet du ser verden fra» (Strandbu, 2011, p. 51 ref. Melø 1979).

Sitatet fra Melø minner oss på de ulike komponentene som barneperspektivet må inneholde når det gjelder beslutningsprosesser, medvirkning og forskjellige forståelser av fenomener. Når det legges vekt på barnets subjektive opplevelse og erfaringer, blir ikke barnet en passiv reisende i sitt eget liv (Johnsen et al., 2000, p. 151). Det vil i neste kapittel bli presentert forhold ved familierapeuter om emosjonell og tematisk mestring.

4.1 Emosjonell og tematisk mestring

I møte med barn og unge er det hensiktsmessig med en emosjonell distanse til barnet, men også til terapeutens egne emosjonelle reaksjoner, stereotype holdningsbaserte oppfatninger av barnet (Øvreeide, 2009, pp. 50-51).

Øvreeide skriver videre at emosjonell mestring handler om terapeuters egen empatiske respons, som både kan være en ressurs og en utfordring å mestre i sin rolle. For en emosjonell mestring av familierapeutens egne impulser, tolkning av egne følelser og tanker som er automatisert, blir en forutsetning for å kunne etablere og vedlikeholde kontakt med barn som de møter, som kan være et usikkert eller presset barn (Øvreeide, 2009, pp. 50-51). Øvreeide skriver at en retningslinje for terapeuters første emosjonelle signaler knyttet til barnet, bør være en validering på barnets reaksjoner, men svakere enn det barnet viser i samtalen. Videre kommer Øvreeide med en påstand om at mange gode samtaleforsøk med barn og unge blir raskt «lukket» fordi terapeuter «tankeleser» og reagerer på barnet ut fra sine egne følelser på barnets tema og situasjon. Øvreeide sin påstand vil ikke bli sett nærmere på, men den er relevant i forhold til studiens tema (Øvreeide, 2009, pp. 55-56). Hansen skriver om relasjoner og hvordan skifte av perspektiv forutsettes for å kunne forstå den andre ut fra deres premisser. Et skifte av perspektiv forutsetter at de voksne tar ansvar for sin emosjonelle mestring og at

det lyttende relasjonelle arbeidet inneholder åpenhet og rommelighet (Hansen, 2016, p. 38). Utvalget i «En styrket familietjeneste» skriver at de er kjent med at det er dilemmaer og utfordringer knyttet til å samtale med barn i forbindelse med foreldrekonflikter og samlivsbrudd. Terapeutene må ha en trygghet, tilstrekkelig faglig kompetanse, slik at de kan møte barn på en god måte. Det skal tas hensyn til barnets alder, modenhet og viktigheten av å fremme at det er satt av god tid til samtalen for å fremme en god prosess (NOU 2019: 20, pp. 217-218). Øvreeide skriver at terapeuters vedtatte sannheter er ikke alltid sanne (2009, p. 56). Gamst skriver om at samtaler med barn kan være krevende både faglig og personlig, siden det er utfordrende å snakke med barn om vanskelige og sensitive temaer.

Det å skulle innta et barneperspektiv krever at fagpersonen har kunnskap, mot og trygghet i møte med barn som aktivt medvirker i samtaler med utfordrende temaer (Gamst, 2011, p. 17). I tillegg til en emosjonell mestring kan også en tematisk mestring være utfordrende for terapeuter i møte med barn med ulike livserfaringer, siden de kan påvirke terapeuten emosjonelt. Med tematisk mestring menes at terapeuten forstår og har realistisk og oppdatert kunnskapsoversikt over tema og situasjonens innholdsmessige side (Øvreeide, 2009, pp. 56-57). Barn har sine unike erfaringer og hvis ikke terapeuter validerer barnets erfaringer, kan barnet måtte tilpasse seg terapeutens tematiske kunnskap og ikke omvendt (Øvreeide, 2009, p. 59). Noen ganger kan tema være fremmed for terapeuten eller appellen i barnets situasjon kan være veldig sterk. Det å være bevisst egne vansker i forhold til ulike temaer og barns situasjon, kan vise behov for at det er aktuelt med veiledning knyttet til temaer, som utfordres i møte med barn. Det kan også være riktig å utsette samtalen med barnet, slik at terapeutens usikkerhet blir håndtert eller andre terapeuter kan gjennomføre samtaler med barn. Før, under og etter samtaler er det viktig at terapeutene også kjenner etter hvilke følelser barnet og situasjonen gir dem. For følelser kan låse terapeutene i sine egne handlingsmåter i samtaler med barn og utfordrende temaer, samtidig kan følelser også gi tilgang til løsninger, slik som å validere barnet i akkurat passe grad (Øvreeide, 2009, p. 220). Det vil i neste kapittel bli gjort rede for betydningen av aktiviseringsmateriell i samtaler med barn.

4.2 Å samtale med barn

Øvreeide skriver at gjennom konkret aktivisering lærer barn å uttrykke seg og lærer. Derfor bør samtaler være tilrettelagt for at barn kan ta i bruk sine uttrykksmuligheter. Noen barn håndterer å sitte å snakke ansikt til ansikt med en voksen, mens det kan for andre barn bidra

til at samtalen blir krevende. Flest ganger kan en samtale rundt bordet fungere best, men barnet bør i utgangspunktet i en samtale ha mulighet til å bevege seg fra og mot den det skal snakke med, og det som det skal snakkes om (Øvreeide, 2009, p. 216). Vanlige lekerom kan ha for mye aktiviseringsmateriell og kan være så overstimulerende at det er utfordrende med fokuserte samtaler. Samtidig kan små barn ha behov for rom hvor de kan bevege seg fritt. Aktiviseringsmateriell som er enkelt, for eksempel blyanter, ark, trefigurer til enkle rollespill eller pc, kan ha like god effekt på yngre og eldre barn. (Øvreeide, 2009, pp. 215-217). Det tilstrebes et relasjonelt forhold i de fleste faglige sammenhenger, men det må være hensiktsmessig i forhold til de formål som skal oppnås i de temaene som skal arbeides med (Øvreeide, 2009, p. 205). Utvalget i «En bedre familietjeneste» skriver at dagens forskning ikke gir noe entydig svar på om individuelle samtaler eller samtaler med alle søsken til stede er å anbefale, eller hva som er de beste modellene for å samtale eller møte de forskjellige familiene og barn. Men utvalget punktuerer at det er viktig at barnet blir møtt på den faglig sett beste måten (NOU 2019: 20, p. 218).

4.3 Sosiomaterialitet, rom og nye praksiser

Seim skriver om sosiomaterialitet hvor barns deltakelse blir forstått både i en sosiokulturell diskurs, og som en demokratisk rettighet (Seim & Sæter, 2018, p. 200). Med begrepet sosiomaterialitet forstås det her som hvor omgivelsene fremstår som et *sosiomaterielt handlingsfelt* (Seim & Sæter, 2018, p. 34).

Betydningen av rom og sted for barn i Norge er et felt som er lite utforsket. Skole, hjem og andre institusjoner som familievernet og barnevernet, hvor samhandling foregår, er tett sammenvevd med de fysiske og materielle omgivelsene som er kontekst for hverdagslivet (Seim & Sæter, 2018, pp. 13-14). Mennesker og samspillet mellom dem og de fysiske omgivelsene kan være mangfoldig og noen ganger føre til ulike konsekvenser og ulike kvaliteter. Begrepet «*det romlige*» forstås i denne studien ut fra en fenomenologisk tilnærming, siden Heidegger skrev at rommet eller stedet er det første vi kommer til (Seim & Sæter, 2018, p. 19). Elementene i vår grunnleggende stedsfølelse ble vektlagt av Heidegger og at tenkningen vår er knyttet til tingene og gjennom tingene er vi i stand til å forestille oss noe romlig eller stedlig (Seim & Sæter, 2018, p. 21). Våre ulike disponeringer former ulike erfaringer, vektlegger i mindre grad forskjeller lik den ontologiske tilnærmingen til steder eller rom slik som Heideggers (Seim & Sæter, 2018, p. 27). Seim skriver om hvordan

betydningen rom og sted i litteraturen har fått økende oppmerksomhet knyttet til barns medvirkning (Seim & Sæter, 2018, p. 200 ref. James, Jenks & Prout, 1998; Manninson, 2007). Seim og Sæter viser til at i en sosiomateriell forståelse av fenomenet hvor relasjon er noe mer enn forholdet mellom enkeltpersoner. Steder som ikke er tilgjengelig for barnet eller som ikke har rom som egner seg for samtaler med barn kan bidra til å forme relasjoner mellom terapeuter og barnet og kan oppfattes som et *tregt handlingsfelt* (Seim & Sæter, 2018, pp. 215-216). Rom kan tolkes ulikt av grupper, subjekter og individer og rom kan gjøres til deres på ulike måter. I følge Seim og Sæter kan praksis bidra til endringer i materiell struktur og på den andre siden kan rom bevisst endres for å åpne opp for nye praksiser (Seim & Sæter, 2018, p. 204).

5 Metode

Med metodologi menes en konkretisering av epistemologi, slik at generelle teorier om hvordan forskeren kan søke kunnskap som kan anvendes i forskning. Forklart på en annen måte handler det om en forbindelse mellom hvordan vi knytter grunnleggende spørsmål om forholdet mellom teori og empiri, og hvordan forskeren oppnår gyldig viten og hva vitenskapelig viten egentlig er (Postholm, 2005, pp. 18, 23). Jeg vil ha denne metodologiske avklaringen med meg videre som et bakteppe når jeg presenterer den vitenskapsteoretiske forankringen, før jeg videre beskriver forskningsprosessen, forforståelsen, validitet, reliabilitet, transparens og avslutter med forskningsetiske betraktninger.

5.1 Vitenskapsteoretisk forankring

Ryen skriver at vitenskapsteorien ikke gir et klart svar på om en forsker bør bruke kvantitativ eller kvalitativ metode. Det er valg forskeren selv må ta, siden det bør velges ut fra hvilken metodologi som er best ut fra problemstillingen som er formulert. Når vi skal skaffe sikker og gyldig kunnskap er vi avhengig av vitenskapsteori som gir retningslinjer for hvilke måter som er gyldige (Johnsen et al., 2000, p. 202). Det at vitenskap kunne ses som en kumulativ utvikling mot sannhet, argumenterte Thomas Kun sterkt imot. Kun avviste en langsom økning i kunnskap, men fremhevet at kunnskapen stadig er i utvikling av paradigmer. For å utelukke tvil kan ikke paradigmer rangeres eller sammenlignes, siden de tolker hver sine paradigmedata på ulike måter (Ryen, 2002, p. 32). Det vil videre bli redegjort om ontologi og epistemologi i neste avsnitt for så og presenterer de vitenskapsteoretiske perspektivene fenomenologi, hermeneutikk og konstruktivisme.

Ontologi og epistemologi

Hva vi ønsker å vite bør overveies før vi bestemmer hvordan denne type kunnskap vil bli innhentet (Kvale et al., 2015, p. 339). Vi kommer ikke utenom at våre blikk styres av de ontologiske og epistemologiske grunnleggende antakelser. Med ontologi menes hva som er og dermed kan bli kjent for mennesker. Sagt på en annen måte handler det om fokuset mot virkeligheten og hvordan den er. Begrepsdefinisjonen av ontologi defineres som læren om «det værende» (Postholm, 2005, p. 34). For en forsker innenfor det kvalitative kan ontologien fortelle hvordan virkeligheten fortoner seg for denne forskeren. Et eksempel kan være innenfor konstruktivismen hvor kunnskap forstås som en konstruksjon av forståelser og

mening som dannes i møte mellom mennesker (Postholm, 2005, pp. 20-21). Jeg vil redegjøre nærmere for konstruktivismen i et av de kommende avsnittene.

Forutsetningen for å si at noe er virkelig, er et sentralt spørsmål innenfor ontologien. På et ontologisk nivå kan «menneskelig virkelighet» forstås som personer i samtale. Språket er den fundamentale virkeligheten, siden vi er samtalevesner og det ikke er bare en egen empirisk metode. For samtalen kan også inneholde en grunnleggende måte å konstituere kunnskap på og den menneskelige verden kan forstås som samtalevirkelighet (Kvale et al., 2015, p. 336). Torsteinsson skriver at det kan virke som hensikten med etablering av all kunnskap om andre mennesker kan ha noen innslag av kontroll ved seg. Det handler i første omgang om et forsøk på kontroll av egen subjektivitet, eget perspektiv og ståsted og ikke om kontroll over andre mennesker (Johnsen et al., 2000, pp. 212-213). For en kvalitativ forsker kan verden fortone seg slik at virkeligheten blir konstruert eller skapt av personene som deltar i studien. Merriam (2002) skriver at idéen om at mening er sosialt konstruert av individer i deres livsverden, er nøkkelen for å forstå kvalitativ forskning (Postholm, 2005, p. 34).

En begrepsavklaring av epistemologi er at det er en gren inn i filosofien. Epistemologi handler om erkjennelsens grunnlag og om avgrensingen av hva som kan erkjennes, og kan derfor også være kriterier for sannhet (Ryen, 2002, p. 23). Innenfor kvalitativ forskning handler begrepet epistemologi om forholdet mellom forskeren og informanten (Postholm, 2005, p. 34). Jeg har i denne undersøkelsen et ontologisk syn som omhandler menneskelig virkelighet, med andre ord er språket den fundamentale virkeligheten og epistemologien handler om hvordan mening er sosial konstruert. Kunnskapssyn som er lagt til grunn for undersøkelsen er fenomenologi, hermeneutikk og konstruktivisme. Jeg har valgt kunnskapssyn ut fra problemsstillingen. For å kunne besvare problemsstillingen kan jeg ut fra et fenomenologisk perspektiv forsøke å forså subjektet i den menneskelige verden, men jeg vil også ha behov for det hermeneutiske perspektivet, siden jeg vil måtte fortolke mennesker handlinger og erfaringer ved å utforske et dypere meningsinnhold enn det som er innlysende (Thagaard, 2009, p. 41). Det konstruktivistiske perspektivet er også passende for å svare på problemsstillingen, siden det har perspektiv på hvordan en skaper mening i den virkelige verden som en befinner seg i, og i samspill med de rundt seg. Jeg vil derfor videre i oppgaven redegjøre for de tre vitenskapeteoretiske perspektivene fenomenologi, hermeneutikk og betydning de har for valg av undersøkelsesdesign.

Fenomenologi

Formålet med fenomenologi er å lede oss tilbake til «tingen i seg selv» eller sagt på en annen måte rettes oppmerksomheten i fenomenologi mot verden slik subjektet erfarer den (Thornquist, 2018, p. 101). Fenomenologi oppfattes som en beskrivende vitenskap, hvor idealet er mest mulig «rene» beskrivelser av et fenomen og at det ikke er farget av verdier, teorier eller forforståelse (Thoresen et al., 2020, p. 27). Innenfor fenomenologien finner vi begrepet fenomen som her forstås som, det som viser seg, eller som Husserl har skrevet «tilbake til tingene selv». Med andre ord hvordan det vi erfarer trer frem, læren om det som viser seg (Thoresen et al., 2020, p. 23). Edmund Husserl omtales ofte som fenomenologiens grunnlegger, men fenomenologien har utspring og dype røtter i europeisk filosofi, som har vært en viktig inspirasjonskilde og referanse (Thoresen et al., 2020, p. 97). Husserl har blitt beskrevet som en selvkritisk tenker, en som forsøkte å utvikle tankene sine i nye retninger og var iherdig i forhold til å klargjøre hva han mente (Thoresen et al., 2020, p. 97).

Husserl retter et kritisk søkelys på tidligere vitenskapsfilosofiske tradisjoner, siden de forutsatte tydelig skille mellom den som erkjenner og det som skal erkjennes, med andre ord et skarpt skille mellom subjekt og objekt. Fenomenologien på sin side bryter med denne dualismen om enten subjekt eller objekt. Thørnquist skriver om en form for dobbelthet i selve fenomenet. Et sentralt begrep i fenomenologien er livsverden, den verden som vi tar for gitt og er fortrolig med. Fundamentet for å bedrive vitenskap og for å forske og undersøke var livsverdene, skrev Husserl (Thoresen et al., 2020, p. 27). Begrepet epochè er også et sentralt begrep som forstås som å sette ting eller noe i parentes, eller å sette den hverdagslige oppfatningen til side (Thoresen et al., 2020, p. 99). Vi kvitter oss med alt som vi tror og legger til siden alle forutfattede antagelser om hva «sanningens vesen» kanskje kan være (Lock et al., 2014, p. 60). Vi kan aldri tre ut av livsverden eller betrakte den på avstand. For med livsverden menes den konkrete og hverdagslige verden vi omgis av og lever i, vår hverdagsverden (Thoresen et al., 2020, p. 26). Zahavi skriver om hvordan fenomenologer med sine analyser forsøker å søke og undersøke sammenheng mellom subjektivitet og verden. Forklart på en annen måte tenker de ut over subjekt/objekt dikotomien (Thornquist, 2018, p. 103). Det er viktig å presisere at i fenomenologien er det essensielt med refleksiv virksomhet og fenomenologisk forskning kan ikke sies å være forutsetningsløs, men den er ikke forutbestemt (Thornquist, 2018, p. 107). Fenomenologer kan beskrives som interessert i å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, men en hermeneutiker vil

være opptatt av fortolkning av mening (Kvale et al., 2015, p. 33). Formålet med denne studien er å få så «rene» beskrivelser som mulig av informantenes tanker, vurderinger og erfaringer knyttet til hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning. Det vil være relevant å nyttiggjøre seg av hermeneutikkens spørsmål knyttet til forståelse og tolkning, siden «rene» beskrivelser» dannes med språket som tolkes til tekst om erfaringer knyttet til studiens tema. Det vil derfor redegjøres for hermeneutikk.

Hermeneutikk

For å forstå fenomenet kombineres fenomenologiens opplevelsesbaserte perspektiv med det tolkningsbaserte perspektivet innenfor hermeneutikken (Thoresen et al., 2020, p. 123). Hermeneutikk kan sies å være tolkningens kunst og vitenskap og handler om forståelse som tolkning (Thornquist, 2018, pp. 170-171). De fleste knytter opprinnelsen av hermeneutikk til tolkning av tekster og i faglitteraturen vises det til tolkning av bibelske tekster. I dag kan vi si at hermeneutikk kan hjelpe oss med hvordan vi forstår og hvordan vi gir verden omkring oss mening (Thornquist, 2018, pp. 167-168). Dilthey var godt kjent blant hermeneutikerne og hadde som prosjekt å gi humanvitenskapen en filosofisk og metodologisk forankring som skulle kunne sidestilles med naturvitenskapen. I dag kan samfunnsvitenskapene sies å i økende grad å ha blitt mer hermeneutisk orientert (Thornquist, 2018, pp. 170,174). Ved å rette oppmerksomheten mot folks handlinger gjennom å se på de i et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende, fremhever hermeneutikken betydningen av å fortolke folks handlinger (Thagaard, 2009, p. 39). I hermeneutikken er det et uttrykk som er sentralt, den «hermeneutiske sirkelen», og den viser til et viktig fortolkningsprinsipp om at vi forstår deler ut fra helheten og helheten ut fra delene. Selv om den hermeneutiske sirkelen er utformet som en spiral og blitt kritisert for det, så kan det i praksis bety at forskeren gjør en vedvarende fordypning av sin meningsforståelse (Thornquist, 2018, pp. 170-171). Sagt på en annen måte kan jeg som forsker få en dypere innsikt ved å benytte metoden i studien. Det at fenomener kan tolkes på flere nivåer vil med en hermeneutisk tilnærming vektlegge at det ikke finnes en egentlig sannhet (Thagaard, 2009, p. 39). Schleiermacher som formulerte de grunnleggende prinsippene i hermeneutikken på en systematisk måte, understreket at sekularitet i all forståelse er uunngåelig (Thornquist, 2018, p. 173). Heidegger utforsket problemet fra en annen vinkel, men benyttet seg av Husserls metoder. Heidegger stilte spørsmålet om «hvordan mennesker skaper, forstår og deltar i livskontekstene som de danner». Husserl og Heidegger understreket at vår måte å eksistere på er hermeneutisk, med

andre ord «vår forståelse er å oppfatte som et trekk ved vår væren - i - verden» (Thornquist, 2018, p. 181). Heidegger hevdet at enhver forståelse er en begrenset forståelse, men la vekt på at det også kunne være en ny eller utvidet forståelse (Thornquist, 2018, p. 191). Det vil i neste avsnitt redegjøres for konstruktivismen, siden konstruksjon av forståelser og meninger dannes i sosiale sammenhenger og kan være med å utvide forståelsen eller skape ny forståelse, slik som Heidegger la vekt på.

Konstruktivisme

Innenfor det konstruktivistiske paradigmet betraktes mennesker som aktivt handlende og ansvarlige, og kunnskap forstås som en konstruksjon av forståelse og mening dannet i møte eller i språket mellom mennesker (Postholm, 2005, pp. 20-21). Innenfor denne tradisjonen er ikke kunnskap noe som bare skal overføres eller forløses. Her er kunnskap i stadig endring og fornyelse (Postholm, 2005, pp. 20-21). Ut fra et epistemologisk ståsted innenfor paradigmet konstruktivisme innebærer kunnskap at det konstrueres i en dialogisk prosess mellom forskeren og informanten (Postholm, 2005, p. 71). Kunnskap i konstruktivismen forstås som konstruert av dem som deltar i bestemte sosiale sammenhenger og hvordan de beskriver deres holdninger og handlinger. Innenfor kvalitativ forskning blir virkeligheten konstruert eller skapt av de personene som deltar i forskningsprosjektet (Postholm, 2005, p. 34). Disse tre perspektivene er alle å forstå som epistemologiske perspektiv, fordi de forsøker å forstå verden utfra sine vitenskapelige paradigmer (erfaring, fortolkning og konstruksjon) av mening i samspill mellom mennesker og omgivelser. I denne studien for å kunne svare på problemstillingen har jeg med meg at mening dannes i språket, mellom meg og informantene. Det er på denne måten jeg kan få tilgang til informantens erfaringer om hvordan de tilrettelegger for medvirkning, for så ved tolkning være med på å utvide forståelsen av temaet i denne studien fra språk til tekst.

5.2 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode bygger på teorier om menneskelige erfaringer (fenomenologi) og tolkning (hermeneutikk). Det vil her redegjøres for kvalitativ metode.

Sentrale forskningsspørsmål som handler om erfaringer, prosesser og mening, kan vi ved å benytte kvalitative metoder få mulighet til å besvare (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 2). Det å skulle forske kvalitativt, innebærer å forstå informantens perspektiv, utforske

menneskelige prosesser og utfordringer i en virkelig setting. Forskeren skal i den kvalitative forskningen være åpen for hva informantene gjør, sier og løfte perspektivene deres frem. (Postholm, 2005, p. 10). Innenfor en fenomenologisk tilnærming hvor informanten blir intervjuet i forhold til egne erfarte fenomen fra virkeligheten, kan kvalitativ forskning omhandle handlingspraksis uten at selve praksisen blir gjenstand for forskning (Postholm, 2005, p. 17). På områder hvor det er lite forskningsbasert kunnskap fra tidligere, kan kvalitative forskningsmetoder være velegnet. Fenomener som det er lite forskningsbasert kunnskap om, kan synliggjøres ved å benytte kvalitativ metode (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 3). Når det skal forskes på mer nyanserte og eksplorerende kunnskap om individers oppfatninger og opplevelser, foretrekkes kvalitative forskningsmetoder. Mange av veivalgene som gjøres i kvalitativ forskning skjer etter hvert som ny innsikt vinnes. Derfor er eksplorerende design som oftest aktuelt ved de fleste kvalitative forskningsprosjekter (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 4). I denne studien har jeg endret på problemstillingen etter å ha fått ny innsikt, slik at jeg skulle svare mer konkret på problemstillingen. Den har blitt mer spisset og relevant i forhold til kunnskap i studien. Det foreligger pr. nå lite forskning knyttet til studiets tema og problemstilling. Jeg har tatt et valg om at det bør benyttes kvalitative forskningsmetoder som innebærer intervju av aktuelle informanter. Intervju er en metode som benyttes i kvalitativ forskning og jeg har i denne studien valgt å benytte intervju, for å kunne få kunnskap om informantenes erfaringer, tanker og oppfatninger knyttet til problemstillingen.

5.3 Forskningsprosessen

En begrepsavklaring knyttet til induktiv prosess handler om at det ved induksjon flytter forskeren fra observasjoner til utsagn om generelle sammenhenger (Ryen, 2002, p. 29). Forskeren i kvalitativ forskning tar utgangspunkt i situasjonsbestemte betingelser og det er med å forme studien, samtidig som forskeren også tolker betingelsen i situasjoner ut fra sin egen referanseramme. Forskeren har en induktiv tilnærming til forskningsstedet og studien er verdiladet, med andre ord vil forskningen som gjøres av forskeren aldri være «verdifri eller objektiv» (Postholm, 2005, pp. 26-27). Induktiv fremgangsmåte baserer seg på en antakelse om at teoretiske perspektiver kan utvikles på grunnlag av akkumulasjon av empiriske studier. Forskningsvirksomheten innebærer at forskeren konstruerer bilder av dataenes meningsinnhold, som videre gir grunnlag for å sammenfatte mønstre i dataene fra informantene (Thagaard, 2009, p. 194). Ut fra problemstillingen hadde jeg tatt utgangspunkt i

to modeller for medvirkning, men etter å ha sammenfattet data fra informantene ble teori om barneperspektivet, emosjonell og tematisk påvirkning, samtale med barn og sosiomaterialitet relevant. Med utgangspunkt i de teoretiske perspektivene, samt teori om medvirkning og annen relevant forskning har jeg forsøkt å belyse mine funn om familieterapeuter tilrettelegger for barns medvirkning. Videre i studien vil utvalg av informanter presenteres.

5.3.1 Utvalg av informanter

Innenfor kvalitative studier benyttes det ofte strategisk utvalg, hvor det velges informanter som har kvalifikasjoner som er strategisk i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver (Thagaard, 2009, p. 55). For å kunne få informanter som er mest mulig informativ i forhold til problemstillingen heter teknikken strategisk utvalg (Thagaard, 2009, p. 56). I kvalitativ forskning bidrar informanten med betydelige mengder informasjon eller data. (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 5). For å finne informanter som ønsker å delta i en undersøkelse må forskere ofte benytte seg av en seleksjonsmåte som sikrer undersøkelsen et utvalg av informanter som er villige til å delta i undersøkelsen. Når utvelgelsen av informanter gjennomføres på denne måten, benyttes betegnelsen tilgjengelighetsutvalget. Vi kan si at utvalget er strategisk ved at informantene representerer egenskaper som er relevante for problemstillingen i studien, og fremgangsmåten for å velge ut informanter er basert på den tilgjengelighet forskeren har tilgang til (Thagaard, 2009, p. 56). Store utvalg er sjeldent innenfor kvalitative studier, siden forskeren får liten mulighet til å gå i dybden på fenomenet som undersøkelsen fokuserer på (Thagaard, 1998, p. 60). I metodelitteraturen benyttes begrepet «metning», som innebærer at det pågår datainnsamling så lenge forskeren får ny informasjon. Dette er en populær utvalgsstrategi, men det er ikke gitt at den alltid passer med et kvalitativt forskningsprosjekt. Dette kan være en av de mange metodiske avgjørelsene som må gjøres av forskeren underveis (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 6). Prinsippene som benyttes i utvelgelsen av informanter har betydning for konklusjoner og overførbarhet.

Innenfor kvalitative studier kan forskeren ofte ha kunnskap om forskningstemaet gjennom en annen rolle, som for eksempel tidligere ansatt. Det kan da være viktig at forskeren er i stand til å vurdere fordeler og ulemper med egen bakgrunn innenfor det aktuelle studiet. Det ble i denne studien valgt et strategisk utvalg av familieterapeuter som arbeider i familievernet, siden de har kunnskapen og erfaringene som jeg etterspør og er de informantene som kan gi mest hensiktsmessig data for å besvare problemstillingen i studien. I denne studien vil

informantene ved de ulike familievernkontorene ha gjennomført en toårig utdanning i familierapi. Ledere i familievernet har ofte selv utdanning i familierapi og arbeider klinisk.

Rekrutteringsprosessen

Frivillig samtykke kan hentes inn på ulike måter, men er vanligvis basert på skriftlig informasjon (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, p. 17). Innenfor kvalitative metoder, hvor det ofte benyttes intervju, innebærer det andre etiske problemer enn spørreskjema innenfor kvantitativ metode, siden informantens utsagn fra private intervjusituasjoner kan inngå i offentlige rapporter. Det skal derfor sørges for å beskytte informantens privatliv (Thagaard, 2009, p. 106). Etter avgjørelsen om å benytte kvalitativ metode og benytte strategiske utvalget av informanter, familierapeuter i familievernet. Det ble i forhold til rekrutteringsprosess av informanter gjennomført en avgrensning ved sende ut invitasjon om deltakelse i studien til familievernkontorene i region nord, grunnet undersøkelsens tid og ressurser. Det ble sendt ut e-post til alle lederne med allment informasjonsskriv hvor samtykkeerklæring var vedlagt, slik at ledere og familierapeuter kunne se omfanget av undersøkelsen, for så å signere samtykkeskjema for å delta i forskningsprosjektet. Henvendelsen ble sendt ut til lederne for å ivareta de generelle forskningsetiske retningslinjene om frivillig informert samtykke, konfidensialitet og habilitet (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, pp. 17,18,21).

Jeg ønsket ikke å sende forespørsel direkte til familierapeutene, siden jeg tidligere har vært kollega. Ut fra tidligere kjennskap til etaten var jeg kjent med at forespørsler om å delta i studier ville bli formidlet av lederne til familierapeutene i familievernet.

Inklusjonskriteriene var at informantene måtte ha gjennomført familierapiutdanning og arbeide klinisk i familievernet i region nord. Jeg valgte å ikke ha flere inklusjonskriterier, siden jeg vurderte at et tilgjengelighetsutvalg (de som er villig til å delta som informanter) kan ha betydning for utvalgets sammensetning. For eksempel ved å gi informasjon om situasjoner som de lykkes med mer enn utfordrende forhold, eller gå glipp av en type informasjon ved kun å intervjuet familierapeuter med mye yrkeserfaring fra familievernet eller de med høyere utdanning (Thagaard, 2009, p. 57). Når rekrutteringsprosessen var gjennomført var det fire informanter som ønsket å delta i studien og som leverte skriftlig samtykkeerklæring. Det

har ikke vært utfordrende å få adgang til felten, siden det var flere av lederne som formidlet videre skriv om informasjon om forskningsprosjektet (vedlegg 1) til familieterapeutene. Informantene arbeidet ved ulike familievernkontor og hadde ulike fagbakgrunn med variert fartstid i familievernet.

5.3.2 Semistrukturerte livsverdensintervju

Hvis hensikten med forskningen er å få innsikt i menneskers livserfaringer og tolkninger av dem, samles slike type data inn ved intervjuer. Innenfor kvalitativ forskning er det individuelle intervjuer som benyttes, også kalt semistrukturerte intervju (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 5). Det som kjennetegner et semistrukturert intervju er at det på forhånd er utarbeidet hovedspørsmål og temaer, men uten at det fastlegges detaljerte spørsmålsformuleringer og rekkefølgen av spørsmålene (Ryen, 2002, p. 99). Det kvalitative semistrukturerte intervjuet skal være åpent, slik at forskeren kan følge opp med ikke-forberedte oppfølgingsspørsmål, som kan gi utgangspunktet for kunnskap som ikke er kjent for forskeren fra tidligere (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p. 14). Ifølge den fenomenologiske oppfatningen, så dannes informantenes opplevelser av verdenen grunnlaget for det mer abstrakte, vitenskapelige teorier om den sosiale verden. Det kvalitative intervjuet gir en privilegert tilgang for forskeren til informantenes grunnleggende opplevelser av livsverdenene (Kvale et al., 2015, p. 47).

I det semistrukturerte livsverdensintervjuet kreves det en forsker som er empatisk, skaper tillit og som stiller spørsmål som får informantene til å fortelle. Jeg valgte å benytte semistrukturert livsverdensintervju som datainnsamlingsmetode, siden kunnskap forstås som en konstruksjon av forståelse og mening som dannes i språket mellom informanten og meg som intervjuer. For å kunne få frem informantenes livserfaringer knyttet til tema, valgte jeg å benytte semistrukturert livsverdensintervjuet, siden det innenfor fenomenologi vises til betydningen av fleksibilitet for å kunne følge informantenes erfaringer, tanker og vurderinger knytte til hvordan de tilrettelegger for medvirkning og nye forståelser av temaer eller erfaringer som informantene ønsket å meddele.

5.3.3 Utarbeiding av intervjuguide

I forkant av de semistrukturerte livsverdensintervjuene ble det utformet en intervjuguide hvor tilnærmingen er åpen, men det ble utarbeidet seks spørsmål ut fra temaer som kunne være

relevant å spørre for å få frem informantenes erfaringer og holdninger til fenomenet (Kvale et al., 2015, p. 157) (vedlegg 2). Spørsmålene ble også benyttet som mal og støtte i intervjuene, men det var rom for nye temaer og utforskning av disse, om de dukket opp under intervjuet og var relevant (Smith et al., 2009, p. 58). Informantene må gjøres kjent med sine rettigheter til å avbryte sin deltakelse i studien uten at det må begrunnes og de skal ha en reel mulighet til å trekke seg (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, p. 17).

Jeg la vekt på få, men åpne spørsmål, slik at det var rom for de livsverdenserfaringen som informanten ville fortelle om. Det var ikke notert stikkord til eventuelle oppfølgingsspørsmål, siden jeg ønsket informantenes erfaringer, vurdering og tanker om fenomenet. Intervjuguiden inneholdt også informasjon om informantenes rettigheter som skulle formidles til informantene i forkant og ved intervjuets slutt. Intervjuguide ble diskutert og godkjent av veileder ved ansvarlig forskningsinstitusjon før den ble sendt til informantene. Intervjuguide ble sendt ut til alle informantene i desember 2021, slik at de fikk mulighet til å forberede seg på intervjuets tematikk og kunne trekke seg om de ikke ønsket å gå videre.

5.3.4 Gjennomføring av semistrukturert livsverdensintervju

Alle informantene signerte samtykkeerklæring i forkant av intervjuet (vedlegg 1). Intervjuene ble gjennomført fra 6. januar til 20. januar 2022. I forkant av intervjuene forberedte jeg meg på informasjon om informantenes rettigheter, slik at jeg kunne starte og avslutte intervjuet med informasjonen og svare på eventuelle spørsmål knyttet til deres rettigheter. Jeg forberedte meg på hvilke tekniske hjelpemidler jeg ville benytte (2 stk. digitale lydopptakere) og en Mac, siden intervjuene ble gjennomført på Teams grunnet covid-19 og restriksjoner for reise og avstand.

Før intervjuene startet presenterte jeg meg selv og informantene fikk informasjon om utdanningen master i barnevern, informasjon om studiet og at det var meldt og godkjent av personvernombudet for Forskning, Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) (vedlegg 3). Det ble også informert om at jeg ville benytte to lydopptakere, for å være sikker på informantenes erfaringer kunne fremkomme tydelig i ettertid. Informantene ble også gjort kjent med at datamaterialet ble lagret og hvordan det ville bli lagret. Alle informantene ble spurt om de ønsket å trekke seg, selv om de hadde signert samtykkeskjema i forkant

(vedlegg 1). I vurdering fra NSD var det skrevet at informantene skal gjøres kjent med sine rettigheter før og etter gjennomføring av semistrukturert livsverdensintervju. Informantene ble før og etter intervjuet gjort oppmerksom på sin rett til å stoppe intervjuet, trekke seg fra studien på ethvert tidspunkt, hvordan opptaket ville bli lagret og når det ville bli slettet. De ble også informert om at all identifiserbar informasjon ville bli anonymisert videre i utarbeidelsen av oppgaven og ferdig masteroppgave (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, p. 9). Intervjuene ble gjennomført på Teams som påvirket to av intervjuene i den grad at datalinjen ikke var god nok og intervjuer hørte ikke hva to av informantene sa i totalt to setninger. Intervjuene startet med at informanten fortalte litt om sin profesjon, utdanninger, alder og hvor lenge de hadde arbeidet i familievernet. Spørsmålene virket å lette på stemningen, alle informantene kunne svare og det ble en god tone. Informantene fikk spørsmål ut fra den semistrukturerte intervjuguiden, men det var rom for å stille spørsmål utenom intervjuguiden når informantene fortalte om ny fenomener innenfor kontekst. Grunnet kjennskap til feltet ble det stilt en del spørsmål hvor informantene ble bedt om å si litt mer eller å utdype hva de mente når de benyttet metaforer eller stammespråk, for å være sikker på at informantens erfaring kom frem. Kvale og Brinkmann skriver at forskere skal passe seg for å naturalisere den formen for relasjon med informanten som det kvalitative forskningsintervjuet utgjør. For så å ukritisk akseptere det som uproblematisk, direkte og universell kilde til kunnskap (2015, p. 118).

5.3.5 Transkribering

Transkripsjon kan forklares som oversettelser fra talespråk til skriftspråk og i den hermeneutiske tradisjonen benyttes beskrivelsen forrædere om transkribenter. Transkripsjon kan beskrives som svekkende, dekontekstualiserte gjengivelser av direkte intervjuer og det kan være derav beskrivelsen forræder (Kvale et al., 2015, p. 205).

Det første kravet for en transkribering er at det er gjennomført et opptak, slik at intervjuet kan transkriberes fra muntlig til skriftlig form. Når dataene skrives ned, blir det lettere å få en oversikt og en strukturering kan være en form for begynnelse på analysen. Det å transkribere egne intervjuer kan gi læring om egen intervjuerstil og intervjuer vil kunne gjøre seg tanker om de sosiale og emosjonelle sidene ved intervjusituasjonene og en meningsanalyse kan allerede ha blitt påbegynt, som nevnt. Regelen innenfor transkripsjon er at det skal skrives uttrykkelig i rapporten hvordan transkripsjonene er utført, siden konstruksjonene underveis

krever en rekke vurderinger og beslutninger (Kvale et al., 2015, pp. 205-206). Fenomenologi er basert på omhyggelige beskrivelser og analyser av bevisstheten med vekt på forskningsdeltakernes livsverden, kan være med å sikre de mange detaljene hvis intervjuer transkriberer selv (Kvale et al., 2015, p. 207). Hvor intervjuer skal sette komma og punktum under transskripsjon er også en fortolkningsprosess, og kan være utfordrende knyttet til «lange kjedesetninger». Et annet viktig fokus er hva som er nyttig transkripsjon for forskningen (Kvale et al., 2015, p. 212). Tolkning av semistrukturerte livsverdensintervju kan ses på som en dialog mellom teksten og den som forsker og fokuserer på meningen som teksten gir (Thagaard, 2009, p. 39).

Intervjuene ble etter gjennomføring lagret på egen brukerkonto med passord på egen datamaskin og med totrinnsautentisering på mobiltelefon for å få tilgang til lydopptakene. Intervjuene ble transkribert av meg, siden jeg ønsket kjennskap til egen intervjuerstil og til informantenes beskrivelser av tanker, vurderinger og erfaringer knytte til temaet. Meningsanalysen hadde allerede begynt, siden jeg under intervjuet begynte å gjøre meg tanker om de ulike erfaringene som informantene snakket om. Transkripsjonene ble skrevet inn i egne Word-dokument, anonymisert og fikk hver sin fargekode. Navnene på informantene ble erstattet med fargekodene blå, grønn, orange og lilla fra starten av transkriberingen for å sikre taushetsplikt og konfidensialitet. På denne måten kunne veileder ved den forskningsansvarlige institusjon følge den vitenskapelige praksisen min gjennom studien. Det ble transkribert ned alt som informantene og jeg hadde sagt - også smålatter, sukk, punktueringer, engasjert stemmebruk og gjentakelser, for å få informantenes stemme plassert. Det ble også transkribert når jeg ikke hørte hva informant sa grunnet dårlig datalinje. Steder og delegerte arbeidsoppgaver for hvert familievernkontor ble fjernet i transkriberingen og erstattet med tegnet #, for å sikre anonymisering av informantene. På denne måte kunne veileder ved ansvarlig forskningsinstitusjon også vite at det var noe som var fjernet fra transkriberingen. Intervjuene ble først transkribert på dialekt for at lyddata og tekstdata skulle samsvare med informantenes livserfaringer. For å sikre taushetsplikt ble noen av erfaringene fra informantene skrevet på bokmål som når dialekten kom tydelig frem knyttet til tema, sted og arbeidsoppgaver. Det ble lagt vekt på informantens beskrivelser av erfaringer knyttet til fenomenet i transkriberingen, slik at det ikke ble lagt stor vekt på transkripsjon av for eksempel smålatter eller sukk. Etter hver transkripsjon leste jeg gjennom den digitale teksten

og den transskriberte teksten. Lydopptakene vil bli slettet 15. mai 2022, som samsvarer med godkjenningen fra NSD.

5.3.6 Analyseprosessen

Thoresen skriver om Interpretativ Phenomenological Analysis (på engelsk) som refereres til på norsk som fortolkende fenomenologisk analyse og vil bli benyttet videre i studien (Thoresen et al., 2020, p. 69). Hensikten med fortolkende fenomenologisk analyse er å få frem informantenes individuelle erfaringer, med andre ord analysere frem essensielle og generelle strukturer ved et fenomen (Thoresen et al., 2020, p. 69). Informantenes livsverden vil i en fortolkende fenomenologisk analyse undersøke personlige erfaringer og er opptatt av hver enkelt informants oppfatning av en hendelse eller objekt (Thoresen et al., 2020, p. 69). Det vises til at i de fleste fortolkende fenomenologiske analyser, ofte er et lite antall homogene forskningsdeltagere og det er anbefalt å benytte metoden semistrukturert intervju (Thoresen et al., 2020, p. 70). Knyttet til antall informanter skriver Thoresen at det i en fortolkende fenomenologisk analyse kan være tilstrekkelig med en informant eller flere informanter (Thoresen et al., 2020, p. 70). I temasentrerte analyser inndeles teksten i kategorier og det er disse temaene som er sentrale i undersøkelsen. Flere kategorier kan føre til at sammenligning blir lite oversiktlig, men for få kategorier kan bety at for mye data går tapt (Thagaard, 2009, p. 172). Thagaard skriver at matriser kan benyttes for å sortere utsnitt av teksten i ulike kategorier. Det vil her være viktig å ivareta det fortolkende perspektivet ved å benytte matriser i kombinasjon med mer helhetsorienterte tilnærminger. Matriser kan bidra til å gi et visuelt bilde over tendenser i data og til å foreta sammenligninger mellom data fra ulike informanter (2009, pp. 172-173). Postholm skriver om hvordan matriser kan være et nyttig hjelpemiddel for å lette systematisering og sammenligning av informantene og matriser kan gi et visuelt bilde av tendenser i materialet (2005, p. 169). Måten matrisene konstrueres på, gir retningslinjer for analysen av dataene (Thagaard, 2009, p. 179). Smith viser eksempel på hvordan benytte matrise i en fortolkende fenomenologisk analyse, ved å dele inn i tre rader med overskriftene experiential statements, transcript og exploratory notes (Smith et al., 2009, pp. 79,80,86,88). Ved å bruke en fortolkende fenomenologisk analyse forsøker forskeren å kombinere fortolkende fenomenologiske beskrivelser av informantenes erfaringer med innsiktsfulle tolkninger av disse (Thoresen et al., 2020, p. 71). Smith skriver (fritt oversatt) at den hermeneutiske sirkelen kan bidra til en god metodisk måte å tenke på for forskere som benytter IPA (2009, p. 23). Smith skriver (fritt oversatt) at det å bevege seg forover og tilbake

i analyseprosessen kan hjelpe i forhold til tolkningen av teksten om fenomenet, ut fra den hermeneutiske sirkelen og gir en god måte å «tenke om» når fortolkende fenomenologisk analyse benyttes (Smith et al., 2009, pp. 22-23).

Det ble i oppstart av analyseprosessen forsøkt å benytte digitalt analyseprogram (NVivo), men grunnet manglende kompetanse og tid ble det vurdert at det var viktigere å bruke tid og ressurser på analysen enn å lære å bruke analyseprogram. Jeg valgte å konstruere en matrise inspirert av Smith sine tre overskrifter experiential statements, transcript og exploratory notes (Smith et al., 2009, pp. 79,80,86,88). De transkriberte intervjuene ble plassert i den midterste raden av matrisen og hver informant hadde sin egen matrise, slik at jeg gjennomførte en analyse om gangen. Informantene fikk egne mapper i Google Disk, og mappen ble delt med veileder ved ansvarlig forskningsinstitusjon, slik at analyseprosessen var tilgjengelig og kunne diskuteres. På den måten kunne veileder følge hvert trinn i analysen. Det var også viktig at erfaringsfenomener som informantene uttrykte var tydelig skrevet ned, slik at det ikke var tvil om hva som sto skrevet. Det bidro også til at det ble mer oversiktlig når alle erfaringsmessige utsagn ble plassert ut tilfeldig, også når det ble sett etter forbindelser og temaer på tvers av intervjuene. Jeg valgte å benytte matrisen og det kan ha gitt meg en bedre kjennskap til materialet og bidratt til å komme i en flyt i arbeidet med hver transkripsjon. I løpet av prosjektet vurderte jeg at dataene etter de semistrukturerte intervjuene er relevante i forhold til problemstillingen, og fortolkende fenomenologisk analyse kan gi resultat opp mot problemstillingen. Det er ikke noe tydelig riktig eller feil måte å gjennomføre en IPA-analyse på, men nedenfor er den fortolkende fenomenologiske analysen delt inn og fulgt i syv trinn (Smith et al., 2009, p. 76).

1. Lese og re-lese intervjuene
2. Innledende notater
3. Konstruerer erfaringsmessige utsagn
4. Forbindelser mellom framvoksende erfaringsmessige utsagn
5. Kategoriser de erfaringsmessige utsagnene med tema i en oversikt
6. Individuell analyse av resterende intervjuer
7. Temaer på tvers av intervjuene for å utvikle gruppetemaer

(Smith et al., 2009, pp. 78-100).

Trinnene i analysen har blitt fulgt og det har blitt benyttet god tid på hvert trinn, siden sluttresultatet ofte er et resultat av hvordan forsker som analyserer og tolker konstruerer mening, av hvordan informantene konstruerer mening (Smith et al., 2009, p. 77).

Trinn 1 - Lese og re-lese

Første trinn er å bli kjent med materialet, noe som krever flere gjennomlesninger av intervjuet for å virkelig bli kjent med det. Det er anbefalt analyse av ett intervju om gangen og det er fulgt i denne analysen (Thoresen et al., 2020, p. 70). Fargekoden som ble benyttet på intervjuene benyttes inn i analysen for kunne finne tilbake til utsagn og sidetall i intervju hos informant. Det krevde flere gjennomlesninger av intervjuet for å lese intervjuet og re-lese data. Det ble utformet fire matriser til hver informant basert på retningslinjer fra Smith med tre koloner som fikk overskriftene experiential statements, transcript og exploratory notes (Smith et al., 2009, pp. 79,80,86,88).

Trinn 2 - Innledende notater

Andre trinn er å notere viktige og interessante utsagn, assosiasjoner og tolkningsforslag, i margen på høyre side av matrisen. Det førte til ett blikk etter det som informantene beskrev som viktig erfaringsmessige fenomener, hva som ga eller ikke ga mening, for eksempel påvirkninger, prosesser, tanker, handling, vurderinger, livserfaring, relasjoner, erfaringer og verdier. Veileder fra ansvarlig forskningsinstitusjon har hatt tilgang til matrisene som ble utarbeidet og de innledende notatene i mine matriser ble sammenlignet med veileders notater i forhold viktig erfaringsfenomener som informantene snakket om.

Trinn 3 - Utvikle framvoksende utsagn

Tredje trinnet er funn av hva som er viktige poeng i teksten, men også å bli påvirket av hele teksten. Her listes alle utsagnene kronologisk etter hverandre.

Trinn 4 - Forbindelser mellom framvoksende erfaringsmessige utsagn til temaer

På fjerde trinnet ble den kronologiske listen strimlet opp på ark og spredd utover for å finne grupper av temaer som hører sammen. For å ha mulighet til å lokalisere utsagnene, fikk alle sidetall og beholdt sin opprinnelige fargekode, slik at de kan lokaliseres i kopi av trinn 3. Det ble først sett etter forbindelser mellom framvoksende erfaringsmessige utsagn. De erfaringsmessige utsagnene ble så gruppert, slik at de var under samme tema. De ble gitt et

navn og presentert som funn. Ikke alle de erfaringsmessige utsagnene må inkorporeres i dette steget av analysen og noen kan bli forkastet (Smith et al., 2009, p. 90).

Trinn 5 - Individuell analyse av resterende intervjuer

Trinn fem er å starte med den individuelle analysen av de resterende intervjuene, siden Smith anbefaler å gjennomføre en individuell analyse om gangen (Smith et al., 2009, pp. 99-100). Intervjuene ble individuelt analysert til trinn 6 før neste ble påbegynt.

Trinn 6 - Temaer på tvers av intervjuene, utvikle gruppetemaer

Trinn seks er å utforske temaene i intervjuene i trinn 5 for å se etter temaer på kryss av intervjuene. Innenfor fortolkende fenomenologisk analyse er ikke hensikten å se etter forbindelser som skaper en «gruppenorm», men å fremheve de unike erfaringsfenomener på tvers av de deltagende informantene (Smith et al., 2009, p. 100).

Trinn 7 - Skrive ut funn

I siste trinn i IPA-analysen presenteres de overordnede temaene, for så å bli tatt i bruk til en mer utfyllende tekst (Thoresen et al., 2020, p. 71). Etter at de erfaringsmessige utsagnene fra informantene ble gruppert og fikk temaer i hvert intervju, var det fire hovedtemaer på kryss av intervjuene. Videre i oppgaven vil hovedtemaene og underkategoriene bli presentert, forklart ved bruk av sitater (Thoresen et al., 2020, p. 71).

Undersøkelsens hovedtema er:

- Barneperspektivet
- Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning
- Alliansen med foreldrene
- Faglig vurderinger av betydning for barnets medvirkning

Tabell 1 Forenklet illustrasjon av analyseprosessen fra empiri til tema

Empiri	Kode	Kategori	Tema
<i>Ååå da tenker jeg liksom hvordan skal jeg fort kalibrer, slik at jeg ser, ser hvem dette barnet er og kan imøtekomme det.</i>	Hvordan kalibrere raskest mulig, slik at hun ser hvem barnet er og kommer det i møte	Fokus på barn	Barneperspektivet
<i>Det påvirker meg veldig hvis det er vold med i bildet. Så kjenner jeg at jeg blir ekstra skjerpet og det vet man jo sjeldent når de kommer inn til familievernkantoret.</i>	Vold eller overgrep påvirker veldig, men hun blir skjerpet.	Emosjonell mestring	
<i>Jah, at vi ikke backer ut. For det tenker jeg kan skje.</i>	Det skjer at familierapeuter backer ut og ikke inviterer barn inn til samtale	Tematisk mestring	
Empiri	Kode	Kategori	Tema
<i>At den merkantile er opptatt av det i den første, legg frem det som en måte vi jobber på.</i>	Viktig at merkantil er opptatt av det i første samtale og forklarer rutinen.	Rutiner	Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning
<i>Når det begynte å bli litt pes om, ikke sant ovenfra. At vi skulle bli flinkere til å snakke med barn og flere barn, så var det litt sårn motstand.</i>	De prioriterer saker hvor barn er involvert.	Styringsmål	
<i>Det er barna vi får alle disse ressursene for.</i>	Det er barna vi får alle disse ressursene for og det er der vi skal forebygge.	Ressurser	
Empiri	Kode	Kategori	Tema
<i>Tillit til at de skal være trygg på at jeg vil barnas deres beste, og at jeg ikke vil ta parti for noen av de voksne</i>	Tillit til at foreldrene skal være trygg på at hun vil barnas beste.	Tillit	Alliansen med foreldrene
<i>Jeg har ofte god erfaring i noen sammenhenger. Selv om jeg ofte opplever en vegring hos foreldrene i starten.</i>	God erfaring, selv om foreldrene vegrer seg i starten	Informasjon	
<i>Vi prøver jo å snakke med foreldrene, ikke sant om ... Ja, prøver på en måte å overtale dem litt til at de skal komme inn.</i>	De prøver å overtale foreldrene til at barna skal komme.	Kommunikasjon	
Empiri	Kode	Kategori	Tema
<i>Være veldig bevisst når tid skal vi invitere inn og ikke. Vi skal se på det som en mulighet.</i>	De skal være opptatt av å invitere inn, hvorfor, hvordan og ha verktøyene i orden.	Samtale med barn	Faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning
<i>Å, selvfølgelig ha samtaleteknikker og tilrettelagt verktøy, slik at man har mulighet til bredt spekter og tilpassede type ungdommer som kommer inn da.</i>	Ha et bredt spekter av samtaleteknikker for å tilpasse til de barna som møter.	Samtaleforberedende arbeid	
<i>Å være snar å prøv bare lete opp og tilpass alt etter hvordan barn, alder og hvordan utfordring kan det dette handle om.</i>	De må være snar med å lete opp og tilpasse samtaleverktøy etter barnet og hva det handler.	Aktivitetsmaterieill	

5.4 Datamaterialets kvalitet

Det fremheves at en studiet er fenomenologisk hvis den inneholder rike beskrivelser av livsverdenen og at forskeren forsøker å innta en åpen fenomenologisk holdning til fenomenet som undersøkes. Generelt skal en studie ha en klar formulert problemstilling og er designet velegnet for å svare på problemstillingen. For å kunne stole på resultatene som fremkommer i en studie, må det gis en full oversikt over de ulike trinnene i forskningsprosessen. Med andre ord studien må være preget av gjennomsiktighet eller refleksivitet for at den skal fremstå som troverdig. Med gjennomsiktighet vises det til å være konkret og etterrettelig for eksempel hvordan rekruttering av informanter gjennomføres (Thoresen et al., 2020, pp. 87-88). Refleksivitet handler i denne sammenheng om det å tenke over og forsøke å skrive frem hvordan man som forsker på forskjellige måter har påvirket resultatene av studien (Thoresen

et al., 2020, p. 88). Kritikken retter seg dermed mot validiteten i kvalitative studier. En annen kritikk av kvalitativ forskning er hvordan funn eller resultater kan presenteres og utelukkende støttes av en del utvalgte eksempler fra dataene. Ryeng skriver videre at å bygge teori krever både systematisk granskning og omfattende leting. Men noen få utvalgte sitater fra data for å illustrere, kan ikke sies å være tilstrekkelig nok for å oppfylle kravene (Ryen, 2002, p. 188). Fortolkende fenomenologisk analyse kan kritisere for at «mening» fremstår som en svært sentral dimensjon i menneskers liv og at det ikke defineres eller forklares nærmere. En annen kritikk handler om hvordan det mangler kriterier innenfor fortolkende fenomenologisk analyse for hvordan forskeren skal forstå hva som gjør et utsagn fra informanten «interessant» og «viktig» utenom at det noteres ned i marginen. Det har også vært rettet kritikk mot bruk av begrepet «fenomenet» og det hevdes at det er uklart innenfor fortolkende fenomenologisk analyse hva fenomenet er og at det istedenfor studeres emner eller temaer (Thoresen et al., 2020, p. 92). Selv om det ikke lar seg gjennomføre å notere ned alle trinn eller tankeprosesser i løpet av et forskningsprosjekt, så kan det være hensiktsmessig å prøve. Kvalitativ forskning lar seg sjeldent reproducere som fører til at resultatene ikke kan verifiseres i tradisjonell forstand. Det er derfor viktig å forsøke å tilstrebe så gjennomsiktighet i et forskningsprosjekt så langt det lar seg gjøre (Thoresen et al., 2020, p. 93).

5.4.1 Forforståelse

Forforståelsen kan beskrives som å inneholde våre spesifikke faglige kunnskaper, antakelser og mer allmenne forestillinger og ikke minst språket vårt. Med andre ord en type referanse som vi har med oss i møte med den problemstillingen vi skal undersøke. Det å ha fokus på egen forforståelse og arbeide med den, kan innebære at vi blir oppmerksomme på egne preferanser og i neste omgang klarer å ha en større åpenhet for det fenomenet vi skal undersøke (Thoresen et al., 2020, p. 76). Husserl skrev at ved å sette en parentes rundt sin egen forforståelse kan en på den måten, så fordomsfritt som mulig, undersøke en problemstilling (Thoresen et al., 2020, p. 75). Sundet stiller spørsmålet «Hvordan kan en metodisk sikre muligheten for å oppdage noe nytt, og ikke bare oppdage det som allerede er kjent, og samtidig forhindre at forskerens forforståelse dominerer analysen» (Sundet, 2014, p. 36). I dette studiet har jeg ved å sette parentes rundt min egen forforståelse i møte med informantenes beskrivelser av sine livserfaringer, erfart at jeg blir oppmerksom på mine egne preferanser. Det har bidratt til at jeg har fått en større åpenhet om fenomenet. En annen bevisstgjøring ved å sette parentes rundt min forståelse, er hvor lett jeg som «forskende

«kliniker» kan tolke mening av informantens livserfaringer, istedenfor en «klinisk forsker» som kanskje ville ha stilt flere åpne spørsmål. Jeg kan også som «forskende kliniker» være nærmere de levde erfaringene som informantene forteller om og det kan føre til at erfaringen og meningen blir fokus for kunnskapsproduksjonen i motsetning til en «klinisk forsker».

Da jeg startet som familieterapeut i familievernnet var det få barn som møtte til kliniske familiesamtaler. Jeg hadde tidligere yrkeserfaring fra flere barnevernsinstitusjoner, hvor ungdommene ofte uttrykte at de ikke følte seg hørt og at de ikke fikk medvirke i avgjørelser om sitt eget liv og framtid. Denne erfaringen ble til ett brennende engasjement for å tilby samtaler til barn i møte med foreldre i familievernnet, slik at de skulle få mulighet til å medvirke. I denne undersøkelsen har jeg måttet benytte meg av å sette parentes rundt min forforståelse for ikke å ta for gitt at jeg kunne vite hva informanten la i sine beskrivelser. Jeg har måttet stille utdypende spørsmål til informantene når jeg kjente på gjenklang eller kjent igjen stammespråk. Det bidro til at ofte kom frem forskjeller i hva som ble lagt i begreper og erfaringer. Jeg har skrevet om temaet tidligere i utdanningen, men har ikke benyttet induktiv tilnærming tidligere. Det har bidratt til en utvidet forståelse av fenomenet hos meg.

5.4.2 Validitet

Validitet kan knyttes til tolkning av data og gyldigheten av de tolkninger som forskeren kommer frem til i en studie (Thagaard, 2009, p. 201). Thagaard skriver at validitet kan presiseres ved å stille spørsmål om de tolkningene som forskeren kommer frem til, om de er gyldige i forhold til den virkeligheten forskeren har studert. Vi kan skille mellom en intern og en ekstern validitet. Med intern validitet forstås her som referanse til vurderinger av fortolkninger som omfatter en enkel studie. Begrepet overførbarhet forstås her som hvordan forskeren argumenterer for at tolkninger som er utviklet innenfor en studie, også kan ha gyldighet i andre sammenhenger (Thagaard, 2009, p. 201). Postholm skriver at innenfor fenomenologisk forskning stilles det heller spørsmål om i hvor stor grad det er overenstemmelse mellom teksten og virkeligheten. Høy validitet avhenger av om lesere kan følge med gjennom hele forskningsprosessen. Det som forutsetter en god fenomenologisk analyse, er at det utvikles en refleksiv og kritisk bevissthet hos forskeren på sin rolle knyttet til forskningsfeltet og informantene sine (Postholm, 2005, pp. 170-171). Validitet kan også knyttes til informantenes utsagn, som kan være sanne eller falske. I kvalitativ forskning kan validitet være mer avhengig av at det er et mangfold i informasjonen og forskerens evne til å

analysere, enn utvalgets størrelse (Postholm, 2005, p. 164). Tolkninger fra ulike studier kan bekrefte hverandre og kan også knyttes til validitet. En måte å styrke validiteten på, kan være å se nærmere på analyseprosessen med et kritisk blikk eller at en kollega kritisk vurderer forskerens analyser (Thagaard, 2009, p. 202). For så styrke validiteten i denne studien har jeg i intervjuene med informantene fulgt intervjuguiden, men med fleksibilitet til å spørre utdypende spørsmål for å sjekke ut at jeg har forstått informantens erfaringer. For å kvalitetssikre informantenes beskrivelser så benyttet jeg båndopptakere, slik at jeg kunne gjengi beskrivelser så likt som mulighet ut fra informantenes beskrivelser. Lydopptakene ble benyttet som grunnlaget for transkribering av intervjuene og sikret hva informantene formidlet. Jeg lyttet til lydopptakene gjentatte ganger under transkriberingene for å bevare nærhet til empirien i transkriberingen. For å vise transparens i analyseprosessen har jeg utarbeidet matriser som viser prosessen fra empiri til tema.

5.4.3 Reliabilitet

Begrepet reliabilitet handler om undersøkelsens pålitelighet og kan knyttes opp til hvordan forskeren redegjør for hvordan data utvikles. Fenomenologiske forskere har en tendens til å erstatte begrepet reliabilitet med begrepet «pålitelighet», som er mer hensiktsmessig begrep. Det handler for fenomenologiske forskere om hvor godt analysen forsvarer fortolkninger som blir viktig i forhold til analysefasen (Postholm, 2005, p. 169). Konstruktivistene har lansert et alternativt krav, at dataene skal være «bekreftbare». Thagaard skriver at Silverman benytter heller ordet autentisitet enn reliabilitet i kvalitativ forskning. Med autentisitet er målet å nå frem til en «autentisk» forståelse av informantens erfaringer. Postholm skriver om hvordan reliabiliteten eller påliteligheten i intervjuer som er fenomenologiske kan bli truet av flere forhold. Blant annet i forhold til at informantene ikke ønsker å snakke om sensitive temaer, behov for positiv selvpresentasjon, at de undertrykker det negative og minnes bedre det som er positivt. Det at informant og forsker bruker ulike språk og begreper på forskjellige måter i intervjuet, kan også føre til at påliteligheten minker (Postholm, 2005, pp. 169-170). Forskeren må skille mellom informasjon som er kommet under feltarbeid og egne vurderinger av denne typen informasjon. Relasjonen som forskeren har til informanten og hvilken betydning erfaringene i felten har for de dataene forskeren får, må også redegjøres for (Thagaard, 2009, p. 190). Når dataene etter hvert skal kategoriseres under analysen, blir spørsmålet om hvor nøyaktig jeg har vært. Ulempen her er at det kan oppstå et reliabilitetsproblem. En annen måte å bidra til høy reliabilitet er at det i rapporten kan redegjøre for prosedyrene ved

datainnsamling og notater, samt presentere større utdrag av data og ikke bare oppsummering, og være tydelig på hva som er respondentenes uttalelser og hva som er mine analyser og fortolkninger (Thoresen et al., 2020). For å styrke relabilitet i forhold til transkribering har det vært viktig å diskutere hva informantene formidler i tekst i veiledning med veileder fra ansvarlig forskningsinstitutt og utøve god henvisningsskikk for informantenes beskrivelser.

5.4.4 Overførbarhet

Innenfor kvalitativ forskning vil det å utvikle forståelse for det fenomenet som studeres være sentralt, siden det gir fortolkningen grunnlag for overførbarhet og ikke som beskrivelser av mønstre i dataene (Thagaard, 2009, p. 207). Overførbarhet som begrep gir en retningslinje for hva som er viktig å se etter. Det er derfor viktig at den tolkningen som utvikles på grunnlag av en undersøkelse, kan bli utprøvd og videreutviklet i nye undersøkelser. Sentralt i forhold til overførbarhet er utvalget som den enkelte studien baserer seg på. Argumentasjon om overførbarhet må knyttes til spesielle trekk ved utvalget. Videre kan overførbarhet også knyttes til at tolkningen vekker en gjenklang hos de som leser og har kjennskap til fenomenet som studeres. Personer som arbeider eller som har erfaring fra fenomenet som studeres, kan kjenne seg igjen i tolkningene som formidles i teksten. Fenomener synes ulike på overflaten, men kan likevel ha fellestrekk fordi de beskriver forskjellige nyanser av det samme grunnprinsippet (Thagaard, 2009, pp. 207-210). Jeg har i denne undersøkelsen valgt en induktiv tilnærming med fire informanter, og ut fra en kvantitativ forskning vil denne studien ikke kunne hevdes å være overførbar. Innenfor min kvalitative forskning er overføring knyttet til at jeg har fokus på kunnskapen som utledes knyttet til mitt strategiske utvalg og om akkurat disse informantene. Denne kunnskapen kan vise tendenser i sosiale fenomener, men vil likevel ikke kunne generaliseres. Men heller peke på områder for videre forskning innenfor temaet.

5.4.5 Forskningsetiske betraktninger

Dette studiet ble meldt og godkjent av personvernombudet for Forskning, Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) (vedlegge 3). I kvalitative forskningsmetoder gjøres det mange sentrale veivalg underveis og en utfordring er at forskningsprosjekt må godkjennes på forhånd hos Norsk senter for forskningsdata (NSD). I forhold til uerfarne forskere, har den ansvarlige forskningsinstitusjonene ansvaret for å følge og bidra til å kvalifisere valgene som gjøres underveis prosjektet (De Nasjonale forskningsetiske, 2010, p.

4). Forskningsetikk består av grunnleggende normer som er forankret i det internasjonale forskerfellesskapet. En forutsetning for forskningens kvalitet og pålitelighet er sannhetssøken, sannhetsforpliktelse, redelighet og ærlighet (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, p. 6).

Forskerens innflytelse på utvikling av teori, gjør at forskeren blir ansvarlig for tolkningen og det er en rådende oppfatning (Thagaard, 2009, p. 211). Lettfattelige løsninger knyttet til forskerens tolkninger kan virke provoserende på informanten, men det eksisterer ingen enkle løsninger (Thagaard, 2009, p. 214). Det har vært arbeidet mot en nyansert teoretisk forståelse i analysen, for å ta hensyn til at informantene ikke skades av å være med i forskningsprosjektet og fordi tolkninger i analysen kan virke provoserende hos noen informanter (Thagaard, 2009, p. 214).

I forkant av intervjuene fikk informantene tilsendt prosjektbeskrivelsen og intervjuguiden, slik at de kunne få muligheten til mer informasjon, forbedre seg for de som ønsket det eller trekke seg fra undersøkelsen uten grunn. Det ble i tillegg informert om informantenes rettigheter på prosjektbeskrivelsen, intervjuguiden og starten og slutten av hvert intervju. Informasjon knyttet til anonymitet og konfidensiell behandling, bearbeiding av datamaterialet og sletting, ble informantene informert om før og etter start av intervju. Alle informantene leverte skriftlig samtykke og samtykket muntlig ved oppstart av intervjuet.

I det semistrukturerte livsverdensintervjuet var det viktig å ivareta informanten på en god måte ved å lytte og stille spørsmål, slik at jeg skulle få informantenes rene beskrivelser og ikke mine tolkninger av metaforer eller praksiser. Det var også viktig å ivareta informantene, slik at de sa det de ønsket å formidle av egne livsverdenserfaringer. Grunnet min kjennskap til feltet ble informantene informert om muligheten for å kontakte personvernombudet ved UIT, hvis det ble utfordrende å kontakte meg angående å trekke seg fra studiet. Det har vært viktig under transkribering å ta hensyn til informantenes anonymitet, konfidensialitet og taushetsplikt. Etter at jeg skrev den transkriberte teksten inn matrisen med tre kolonner, ble den kodet og kategorisert til temaer. Informantenes fargekoder har bidratt til at jeg har kunnet skille utsagnene deres fra hverandre i de forskjellige hovedtemaene og undertemaene.

6 Presentasjon av resultater

Etter at jeg skrev den transkriberte teksten inn i matrisen med tre koloner, ble den kodet og kategorisert til temaer.

Med bakgrunn i problemstillingen for undersøkelsen, presenteres resultatene fra den fortolkende fenomenologiske analysen med utgangspunkt i hovedtema og underkategorier. Resultatene vil bli presenter både med enkeltuttalelser fra informantene og en helhetlig presentasjon av kategoriene med en oppsummering. Resultatene er ikke gjensidig utelukkende, noe som innebærer at funnenes relevans kunne inngått i flere av temaene.

Undersøkelsens hovedtema er:

- Barneperspektivet
- Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning
- Alliansen med foreldene
- Faglig vurderinger av betydning for barnets medvirkning

6.1 Barneperspektivet

Dette funnet omhandler erfaringer og tolkninger hos informanten knyttet til hvordan barneperspektivet ligger til grunn for informantenes tilrettelegging for medvirkning og består av tre underkategorier:

1. Fokus på barn
2. Emosjonell mestring
3. Tematisk mestring

6.1.1 Fokus på barn

Når informantene fikk spørsmål om deres umiddelbare tanker og vurderinger når barn er registrert i en klinisk sak og hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning, forteller de engasjert i intervjuene om barneperspektivet, hva de legger i begrepet og at barneperspektivet er der, selv uten at de har møtt barnet. Alle informantene uttrykker at de har et sterkt fokus på barn og at de tilrettelegger for at barn skal få medvirke i kliniske saker, selv om de beskriver at de kjenner på dilemmaer.

For en av informantene er barneperspektivet en selvfølge, og sier: *jeg tenker at vi bestandig har med barna sin stemme inn, selv om vi ikke har møtt barnet og familievernet har en utvidet definisjon på familie*. Informanten sier at *vi har ikke noen tanker om at her er det barn, for det er det nesten bestandig i saker*. En av informantene forteller om barneperspektivet ved å bruke metafor om at vedkommende kjenner på sommerfugler under intervjuet og sier *sommerfuglene går på hvem er dette barnet, hva kan jeg gjøre for å få til en god samtale og legger til at bare for at jeg arbeider på et familievernkontor, så fortjener ikke jeg all deres tillit. Den må jeg jobbe for*. En av de andre informantene forteller: *det er noe innenfra som bidrar til at jeg tenker det er meningsfylt* når informantene forteller om barneperspektivet. *Jeg unner at barn skal ha det så godt og trygt som mulig. De skal ikke tenke at verden er en farlig plass og leve*. En av informantene sier flere ganger i intervjuet at *jeg tenker også at foreldrene tar barna sine på alvor. Vi må jo også tenke at de vil barna sine vel*. En av de andre informantene setter ord på barneperspektivet, *jeg tenker at vi i det minste skal ha et bevisst forhold til temaet*. Gjennom intervjuet gjentar informantene at dette er et viktig tema for henne. *Jeg ønsker å være en lokal pådriver og i familievernet for å være bevisst samtaler med barn og invitere dem inn*. Videre forteller informantene at *jeg ønsker at alle barn skal få sjansen til å bli invitert inn til samtale og står hardere på for å invitere barn*.

Oppsummering av funn

- Begrepet barneperspektivet er viktig for informantene og de har erfaringer med at de har barneperspektivet selv om de ikke har møtt barna.
- Informantene ønsker å gi alle barn mulighet til en samtale, hvor de arbeider for å få barnets tillit.

6.1.2 Emosjonell mestring

Flere av informantene forteller om erfaringer med å møte ulike dilemmaer i forhold til emosjonell mestring og barns medvirkning i kliniske saker. Informantene forteller om deres erfaringer med emosjonell mestring og hvordan det kan påvirke dem i avgjørelsen om tilrettelegging for barns medvirkning.

En av informantene sier *hvis det er vold eller overgrep med i bildet, så påvirker det meg veldig*. En annen av informantene beskriver med metaforen *Sommerfuglene kommer når jeg skal snakke med barn om vanskelige ting*. En av informantene forteller om et dilemma som er

de tilstandene vi selv er i, så er vi smittsomme i forhold til barna. Informanten sier videre at dilemmaet er at *vi må ikke bakke ut når det blir for skummelt for dem som familieterapeuter.* En av informantene forteller videre om emosjonell påvirkning: *Utfordrende å invitere barn til samtale, når jeg selv ikke er trygg nok på at barna vil bli godt nok ivaretatt.*

Oppsummering av funn

- Informantene erfarer i forhold til forskjellige dilemmaer hvordan de før, under og etter samtaler med barn, selv kan bli både emosjonelt påvirket og erfarer emosjonell mestring.

6.1.3 Tematisk mestring

Alle informantene forteller om hvordan tematisk mestring kan påvirke dem både før, under og etter samtaler med barn. Noen av informantene beskriver at de blir ekstra fokusert og erfarer dilemma når barn forteller om livssituasjon om er utfordrende eller vond.

En av informantene forteller også om tematisk påvirkning og sier at *kjenner jeg blir ekstra skjerpert hvis det er vold med i bildet.* Om tematisk påvirkning sier en av informantene at *Det som kan påvirke meg er det som eventuelt står i det som foreldrene har oppgitt som årsak til at de har ønsket time og ta barnet med.* I forhold til tematisk påvirkning sier en av informantene at *jeg har barn selv, blitt bestemor så jeg ser jo de barna også. Det påvirker meg tankemessig og følelsesmessig i forhold til de her som kommer til oss.* En av informantene er opptatt igjennom intervjuet av at barn skal få mulighet til samtale, men sier om tematisk påvirkning at *jeg synes det er veldig vanskelig når barn forteller om veldig ugreie forhold hos en av foreldrene.*

Oppsummering av funn

- Informantene erfarer dilemmaer hvordan de før, under og etter samtaler med barn kan bli tematisk påvirket og tematisk mestre.
- Informantene erfarer at temaet vold og usikkerhet knyttet til foreldrenes ivaretagelse av barnet påvirker dem.

6.2 Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning

Dette funnet omhandler erfaringer og tolkninger hos informantene knyttet til hvordan strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning ligger til grunn for informantens tilrettelegging for barnets medvirkning og består av tre underkategorier:

1. Rutiner
2. Styringsmål
3. Resurser

6.2.1 Rutiner

Informantene forteller om en felles møtestruktur hos arbeidsplassene hvor det gjennomføres behandlingsmøter, de drøfter saker internt og har fokus på barna i familiene som drøftes. Informantene trekker også frem rutinen knyttet til de merkantile, siden det er de som ofte har første kontakt med foreldrene og informerer om mulighet for at barnet kan få medvirke i en samtale.

En av informantene forteller flere ganger om rutiner ved arbeidsplassen og sier *på behandlingsmøter så er det bestandig at vi tenker hvordan barna har det og hva barnet ville ha sagt om situasjonen*. For en av de andre informantene er rutinen litt annerledes og forteller *at det er litt sånn jakt på døren om morgenen og jeg forbedrer meg alltid*. Flere av informantene nevner de merkantilt ansatte i familievernet og at det er de som snakker med foreldrene først om barna skal være med på samtale. En av informantene forteller *at jeg tenker at det er henne som er på kontoret de som gir informasjonen*. Om rutiner sier en av informantene *at jeg har tenkt at barn skulle registreres, siden de er utgangspunktet for jobbingen vår*. Informanten sier om de merkantile, *at det er viktig at merkantil er opptatt av det i første samtale og forklarer rutinen*.

Oppsummering av funn

- De merkantiles rolle er sentrale når det gjelder å formidle informasjon til foreldre om barns mulighet til samtale hos familievernkontoret.

6.2.2 Styringsmål

Alle informantene forteller om styringsmål eller måltall som er begrepet informantene benytter. Flere av informantene forteller om nye direktiver i form av nye måltall og at de skulle bli bedre til å snakke med barn, siden tjenesten har som mål å tilrettelegge mer for at barn får medvirke.

En av informantene sier i forhold til styringsmål at *vi får stadig vekk høre om hvordan de kan ligge lavt på måltall*. Når det gjelder styringsmål sier en av informantene at *vi får hjelp fra et annet kontor med ting som kan være utfordrende*. Om styringsmål forteller en av informantene om en erfaring som alle informantene nevner og sier *vi prioriterer saker hvor barn er involvert*. En av informantene forteller om ledelsen at *det begynte å bli litt pes om, fra ovenfra at vi skulle bli flinkere til å snakke med barn og flere barn, så var det litt motstand*. Informanten forteller også om en erfaring med endring i styringsmål og forteller om *en større bevissthet i familievernet og at vi har en økning i antall barn i kliniske saker og som har egne saker*. En av informantene beskriver praksisen med å tilrettelegge for barnets medvirkning ved at det er *fokus på hvordan vi jobber, men ikke for at det skal komme rett tall ut!*

Oppsummering av funn

- Større bevissthet i familievernet og nye direktiver knyttet til samtaler med barn og antall.
- Informantene prioriterer kliniske saker hvor det er barn er involvert.

6.2.3 Ressurser

Alle informantene forteller om erfaringer med at de har ressurser på ulike måter ved arbeidsplassen og at familier med barn prioriteres. Informantenes erfaringer med ressurser og styring av ressurser benytter de aktivt for å kunne tilrettelegge for barns medvirkning.

En av informantene sier i forhold til ressurser at *vi kan tilrettelegge for barn uansett*. En annen av informantene sier at i forhold til ressurser sier *den tiden jeg har til rådighet er jo begrenset til den timen. For etter den her timen så har jeg andre som står og venter på meg*. Når det kommer til ressurser sier en av informantene at *jeg tror alle nå tenker at der det er naturlig så inviterer de dem inn*. Videre sier informanten om ressurser at *jeg tenker litt at vi har det handlingsrommet som vi trenger*. Alle informantene gir uttrykk for at de har ressurser

og en av informantene sier *det er barna vi får alle disse ressursene for og det er der vi skal forebygge*. Ressursene må styres og en av informantene sier *at jeg er streng på tid og kapasitet, slik at de med barn skal prioriteres* og informanten forteller videre at *Super viktig at vi som statlig aktør har oversikt over hvem andre vi kan spille på*.

Oppsummering av funn

- Informantene har ressursene på ulike måter og prioriterer familier med barn.

6.3 Alliansen med foreldrene

Dette funnet omhandler erfaringer og tolkninger hos informanten knyttet til hvordan alliansen med foreldre ligger til grunn for informantens tilrettelegging for barnets medvirkning og består av tre underkategorier:

1. Tillit
2. Informasjon
3. Kommunikasjon

6.3.1 Tillit

I intervjuene forteller alle informantene om foreldrene til barna og om hvordan de forsøker å få til en allianse mellom dem. Tillit er et begrep som går igjen i flere av intervjuene, som informantene fremhever og det er derfor begrepet er fremhevet i teksten.

En av informantene sier *at vi prøver å tilby, hvis foreldrene går med på det*. En annen av informantene forteller om tillit og uttrykker *at tilrettelegging er at barn får kommet hit, får en invitasjon til å snakke om det som på en måte er en bestilling*. En av informantene er også opptatt av tillit og sier *hvis det er behov og foreldrene samtykker, så er barn velkommen*, men sier om samtykket *at når man skal snakke med barna, så må begge foreldrene samtykke. Å være tydelig på det at vi ikke går bak ryggen på dem*.

Oppsummering av funn

- Informantene forsøker å etablere en allianse mellom dem og foreldrene.
- Informantene erfarer at tillit kan ha en avgjørende betydning i alliansen med foreldrene for at de skal samtykke til at barn kan medvirke i kliniske saker.

6.3.2 Informasjon

Alle informantene forteller om hvordan de henvender seg til foreldrene og hvordan de forsøker å tilpasse måten de formidler informasjon til foreldrene om barns mulighet for medvirkning etter situasjonen foreldrene står i. Informanten forteller at de forsøker å få til en allianse med foreldrene og da er det viktig at foreldrene har tillit til dem.

Informasjon er viktig og en av informantene sier *vi prøver å ta med barna inn i samtalen, men det er det om foreldrene vil*. En annen av informantene sier at *kanskje kan det greies ut med barna og foreldrene før samtalen*. Informasjon er viktig og en av informantene sier dette om deres rolle: *vi må tone seg litt inn på situasjonene, utfordringene som foreldrene står i og sier videre at jeg føler det handler mye om hvordan vi legger det frem, i forhold til om foreldrene tar i på det*. En av informantene sier i forhold til alliansen med foreldrene at *vi må ha tillit til at foreldrene skal være trygge på at jeg vil barnas beste* og i forhold til informasjon uttrykker en av de andre informantene at vedkommende har *god erfaring, selv om foreldrene vegrer seg i starten*.

Oppsummering av funn

- Informasjon fra informantene kan bidra til å trygge foreldrene og skape tillit.

6.3.3 Kommunikasjon

Alle informantene forteller individuelt om hvordan de har det samme målet i kommunikasjonen med foreldrene. Målet som fremmes av alle informantene er at de forsøker å få barn til å medvirke ved at foreldrene samtykker til det. Informantene beskriver forskjeller i måtene de kommuniserer som overtaling, «bestilling» hvor foreldrene gir tema for samtalen med barnet, til at det kommuniserer tidligere erfaringer med at barn får medvirke.

En av informantene sier at *vi prøver å overtale foreldrene til at barna skal komme*.

Kommunikasjonen beskrives av en av informantene på denne måten: *det er ofte en bestilling hvor foreldrene ønsker vi skal snakke om hvordan det var for barnet eller deres ønsker*. I forhold til det å kommunisere med foreldre sier en av informantene at *de aller fleste av oss, med ingen unntak tenker jeg er positive til å snakke med barn* og så sier en av informantene at i forhold til foreldre *hvis vi er åpne og ærlige, så går ting egentlig greit*. En av informantene

beskriver måten det kommuniseres med foreldrene slik *prøver å formidle til de voksne og vise til at barn synes det er ålreit å komme til familievernnet.*

Oppsummering av funn

- Informantene har som mål, i samtale med foreldrene, at de skal samtykke til at barn skal få medvirke.
- Måten informantene presenter tilbudet «samtale med barnet» og gir informasjon til foreldrene, kan ha betydning for om foreldre samtykker til barns medvirkning.

6.4 Faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning

Dette funnet omhandler erfaringer og tolkninger hos informanten knyttet til hvordan faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning ligger til grunn for informantens tilrettelegging for barnets medvirkning og består av tre underkategorier:

1. Å samtale med barn
2. Samtaleforberedende arbeid
3. Aktiviseringsmateriell

6.4.1 Å samtale med barn

Alle informantene forteller at barneperspektivet er der og det er deres ansvar å tilrettelegge for barns medvirkning på ulike måter. De erfarer at de ulike måtene kan være å få en oversikt over familien eller slekten ved å tegne genogram eller familiekart. Flere av informantene har erfaring med at noen ganger kan barn få bedre tilbud i nærmiljøet, enn å reise til et familievernkontor og det bør da vurderes hva som er til det beste for barnet opp mot måltall. Alle informantene forteller om erfaringer med å være forberedt på at barn kan være med i kliniske samtaler og da må samtaleteknikker og «verktøy» være på plass, siden de forsøker å tilpasse seg barnet.

En av informantene forteller at de andre har en holdning når det kommer til samtaler med barn, hvor de sier at *hvis vi ikke får snakke med barnet, så prøver vi å ta med barnets stemme inn i samtalerommet for vi har et barneperspektiv med en gang, siden vi tegner genogram eller familiekart og får med barn og besteforeldre.*

En av informantene justerer seg raskt inn på barnet og sier *hvordan skal jeg fort kalibrere, slik at jeg ser hvem dette barnet er og kan komme det i møte?* Flere av informantene forteller om deres tanker og hvordan de praktisk gjør barneperspektivet. En av informantene sier videre at *det er for dumt at barn har kommet og så er vi ikke forberedt på det!* Flere av informantene kommenterer hvor viktig det er å gjøre noe når de snakker med barn. En av informantene sier *Jeg tenker at samtaler med barn, altså det å gjøre ting samtidig som man prater gjør det enklere for barn.* En av informantene beskriver fra en time at *vi hadde sittet og koset oss en time og kanskje hadde barnet tint opp såpass.* Erfaringene og holdningen skinner gjennom under hele intervjuet og en av informantene sier at *det er viktig for oss å få tak i ungene og det de vil formidle eller ikke eller gjøre.* En av informantene snakker om en vennlig holdning og sier *jeg tenker at hele meg påvirker både hva jeg tenker og føler og jo, mer jeg har snakket med barn. Jo, mer viktig tenker jeg det er å formidle til foreldrene det tilbudet de har og så avslutter informantene med å si *Jeg tenker vi må møte disse barna med en vennlig holdning.** Flere av informantene forteller gjennom sine intervju om tanker og erfaringer om at *Vi skal ha barna langt fremme i pannen og være veldig bevisst når barn skal inviteres inn og ikke.* Videre sier en av de andre informantene *Vi skal være opptatt av å invitere inn, hvorfor, hvordan og ha verktøyene i orden og Hvis barn kan få et like godt tilbud i nærmiljøet, så trenger de ikke reise til familievernkontoret.* En av informantene sier i sitt intervju at vedkommende er opptatt av at samtalen/samtalene skal oppleves som trygge for barna, og informantene forklarer *Det skal være trygt for barn å være her. Okay opplevelse selv om det ofte er vanskelige ting vi snakker om. Alle barn skal få muligheten og det skal se på det som en mulighet.*

Oppsummering av funn

- Informantene sier at det er deres ansvar å tilrettelegge for at barn kan få medvirke på ulike måter i kliniske samtaler.
- Informantene vurderer når barn skal få tilbud om samtale og hvorfor.
- Informantene har fokus på at samtaler med barn skal oppleves som trygge for barn.
- Informantene fokuserer på barna og er bevisste på hvordan de selv kan «tune» seg inn på barnet.

6.4.2 Samtaleforberedende arbeid

Et gjennomgående tema som alle informantene erfarer som et dilemma, er at de i forkant av timene ikke vet om barn eller barna møter til samtale. De erfarer at det å kunne ha et bredt spekter av samtaleteknikker kan være en måte å møte dette dilemmaet på.

En av informantene sier at *jeg vet sjelden på forhånd når det er vold med i bilde og hva de gjør i ettertid*. En av de andre informantene sier *det største dilemmaet er vel egentlig den begynnelsen når du ikke vet om barnet kommer. Tenker vi må presentere for barna at mamma og pappa har lyst til at vi snakker om og om barna vil snakke om det*. En av de andre informantene sier *alle barn fortjener hjelp med det som er vanskelig og tenker det er barnas rett til ikke å si så mye*. I forhold til samtaleforberedende arbeid sier en av informantene sier at *jeg tror også at man i indre, at vi i hjertet vårt, at også det har blitt større i forhold til bruk av tid og at vi må ta på oss det her gode ansiktet*. Dilemmaet som kommer frem i intervjuet, som flere av informantene uttrykker, men som en av informantene setter ord på det *største dilemmaet er vel egentlig den begynnelsen når jeg ikke vet om barnet kommer*, men sier at *tenker jeg må presentere for barna at mamma og pappa har lyst til at vi skal snakke om og om barna vil snakket om det*. Om det samtaleforberedende sier en av informantene at det er viktig å *ha et bredt spekter med samtaleteknikker for å tilpasse de type ungdommer som kommer inn*.

Oppsummering av funn

- Informantene møter dilemmaene om barn møter eller ikke og hvem barnet er, ved å ha et bredt spekter av samtaleteknikker.

6.4.3 Aktiviseringsmateriell

Alle informantene forteller om hvordan de tilrettelegger med bruk av flippover, fargeblyanter, handlepose for barnesamtaler, fit-skjema, bøker eller med juice og kjeks for at barn kan få medvirke i samtalene. Flere av informantene forteller om erfaringer med å forsøke å finne aktiviseringsmateriell som er tilpasset barnet.

En av informantene forteller at *jeg tar med seg tusj og store flippover ark som de kan legge over bordet og tegne, og handlepose for barnesamtaler*. Flere av informantene ønsker seg bedre forhold for å gjennomføre samtaler med barn og en av informantene uttrykker *jeg synes*

*ikke vi har et bra rom for å prate med barn, men det spiller egentlig ikke noe rolle. Flere av informantene forteller om aktiviseringsmateriell og hvordan de benytter det i samtaler med barna. En av informantene forteller *noen har villet ha juice og kjeks når de har pratet* og forteller videre at *vi har barnerommet, men jeg skulle ønske at det var større*. En av de andre informantene forteller også hvordan barn får medvirke i samtalen og sier *jeg spurte barnet om det var noen andre bøker hun hadde lyst til å se i*. En annen av informantene sier også om forberedelsene og tilrettelegging at vurderer *hva jeg bør ta med som for eksempel fargeblyanter og tilrettelegging handler om å gi barnet tid til å finne av hva de har lyst til å gjøre*. En av informantene snakker også om det å «tone» seg inn, og i forhold til aktiviseringsmateriell sier en av informantene at *hvis det skal bli en forskjell så er det kjempeviktig at vi blir enig om hva vi skal si tilbake til foreldrene, slik at de vet og kan gjøre ting litt annerledes enn tidligere*. I forhold til informasjon sier en av informantene at *vi snakker om litt ufarlige ting til å begynne med, toner vi oss inn*. I likhet med de andre informantene, sier en informant at hen har med seg barns rettigheter ved at *Jeg hører når vi gir tilbakemelding til foreldrene, så blir mange beveget og Jo, større barna blir. Jo, viktigere er det for barna også å oppleve at de har noe de skulle ha sagt*. Når det kommer til aktiviseringsmateriell sier flere av informantene at *vi må være raske å prøve, lete opp og tilpasse samtaleverktøy etter barnet og hva det handler om*.*

Oppsummering av funn

- Informantene innehar flere metoder, samtaleverktøy, slik at de kan tilpasse til barnet og at de har kort tid med å finne frem materiell.
- Stor kompetanse hos informantene for å beherske alle samtaleverktøy og metoder raskt og tilpasse til barnet.
- Informantene tilrettelegger for at barn skal få samtale i egnede rom og hvordan det sosiomaterielt kan ha betydning for samtalen med barn.
- Informantene må være raske å lete opp samtaleverktøy, ta med fargeblyanter, flippover, bøker og tilpasse til barnet.

7 Diskusjon

I denne delen av studien diskuteres resultatene opp mot valgt problemstilling, underbygget av relevant teori og forskningslitteratur. Forskningsfunnene drøftes etter hovedtemaene og underkategoriene som kom frem i analysen.

7.1 Barneperspektivet

7.1.1 Fokus på barn

«Jeg tenker at vi bestandig har oss barna sine stemmer inn, selv om vi ikke har møtt barnet». «Sommerfuglene går på hvem er dette barnet, hva kan jeg gjøre for å få til en god samtale. Bare for at jeg arbeider på et familievernkontor, så fortjener ikke jeg all deres tillit. Den må jeg jobbe for». «At jeg ønsker at alle barn skal få sjansen til å bli invitert inn til samtale og jeg står hardere på for å invitere barn».

Strandbu og Skivenes skriver om tre komponenter som barneperspektivet må inneholde (Strandbu, 2011, p. 43). De tre komponentene kort oppsummert er kunnskapsbasert og organisatorisk rammeverk, ulike forståelser som voksne kan ha i forhold til hva som er til det beste for barnet og siste komponent handler om barnets perspektiv, barneperspektivet eller sagt på en annen måte tanker, ønsker og behov som barnet kan ha (Strandbu, 2011, pp. 43-46). Molden skriver i rapporten «Kvalitet i familievernet» at barn og unge skal høres, ses, snakkes med og at familieterapeutene for det meste omtalte det mest som positiv og meningsfylt (2019, p. 14).

I studien viser informantenes erfaringer at de tilrettelegger for barnets medvirkning ved å være oppmerksom på barneperspektivet, og invitere barn til samtale eller snakke om de barna som de ikke møter i kliniske saker. Om det kunnskapsbaserte organisatoriske rammeverket er til stede, kan ikke beskrivelsene fra informantene validere. På den andre siden kan det at informantene står «hardere på» for å invitere barn forstås som at organisatorisk rammeverk kan være til stede og kan påvirke i forhold til hvordan informantene tilrettelegger for medvirkning. Informantenes ulike forståelser for hva som kan være det beste for barnet, kan ses og forstås ut fra de forskjellige perspektivene, og erfaringer som de deler i denne studien.

På den ene siden kommer det frem at informantene sier at de har barneperspektivet med seg selv når de ikke har møtt barnet. Det kan stilles spørsmål om dette er vurderinger fra informantene om hva som er til det beste for barnet eller om det kan legitimere tilrettelegging for medvirkning med å samtale om barn. På den andre siden sier informantene at alle barn får mulighet til å bli invitert inn til samtale og det kan stilles spørsmål om dette er en vurdering av hva som er til det beste for dette barnet eller informantenes vurderinger av hva som er til det beste for barn. Barnets perspektiv er også en komponent når begrepet barneperspektivet benyttes. Om disse komponentene blir ivaretatt når informantene beskriver at barneperspektivet er med selv om de ikke har møtt barnet kan diskuteres, siden det kan forstås som at barnets tanker og ønsker ikke kommer frem. På den andre siden viser funn at informantene tilrettelegger for medvirkning når de forsøker å finne ut av hvem dette barnet som de møter er og hvordan kan de få til en god samtale.

Når informantene forteller om hvordan barneperspektivet påvirker tilrettelegging for barnets medvirkning, kommer begrepet tillit frem. I forhold til de tre komponentene for barneperspektivet, synliggjøres kanskje den siste komponenten om barnets perspektiv mest når det fortelles om tillit. Informantene forteller at de må arbeide for å få tillit fra barn og at det er ikke noe de får bare ved å være ansatte i familievernet. Det kan forstås ut fra disse erfaringene som at barnet får medvirke med sine tanker og ønsker og informantene kan tilrettelegge ved at barnet får samtale, vurderer at det er til dette barnets beste og lytter til barnets perspektiv. På den andre siden beskriver informantene at barneperspektivet er til stede selv om de ikke har møtt barnet, men ut fra de tre komponentene i barneperspektivet kan det se ut til at flere av komponentene ikke foreligger når det benyttes i forhold til tilrettelegging for barnets medvirkning, når informantene ikke har møtt barnet. Når informantene beskriver sine erfaringer med hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning med å fokusere på barneperspektivet, så kan det i denne diskusjonen forstås som at noen ganger når barneperspektivets komponenter er til stede, tilrettelegges det for barnets medvirkning i kliniske saker og andre ganger kanskje i mindre grad. Ut fra Strandbu og Skivenes sine tre komponenter for barneperspektivet, bør det innhentes mer data i forhold til hva informantene legger i begrepet barneperspektivet, for å kunne diskutere videre hvordan barneperspektivet benyttes i informantenes tilrettelegging for barnets medvirkning.

7.1.2 Emosjonell mestring

«Utfordrende å invitere barn til samtale, når jeg selv ikke er trygg nok på at barna vil bli godt nok ivaretatt». «De tilstandene vi selv er i, så er vi smittsomme i forhold til barna».

Øvreeide skriver om hvordan emosjonell mestring hos terapeuter er en forutsetning for å kunne etablere og vedlikeholde kontakt med de barna som de møter, som kan være et usikkert og presset barn (Øvreeide, 2009, pp. 50-51). Strandbu og Skivenes komponent to i barneperspektivet handler om voksnes ulike syn og perspektiver på hva som er til det beste for barnet (2011, pp. 43-44). Doktoravhandlingen til Anne Helgeland viser at familierapeuter i situasjoner hvor foreldre krangler mye, kan oppleve avmakt og handlingslammelse i møte med barn og foreldre (2014, p. 146).

Informantene i denne studien forteller om erfaringer med hvordan de benytter emosjonell mestring i det å tilrettelegge for barnets medvirkning som en del av barneperspektivet. Informantene i studien sier at det er utfordrende å tilrettelegge for barnets medvirkning når de er emosjonelt utrygge på om barnet blir ivaretatt etter samtalen og hvordan. På den andre siden vil det kanskje være naturlig med usikkerhet i en praksis som er ett offentlig lavterskel tilbud til befolkningen. Det kan også gi en indikasjon på at informantene erfarer emosjonell påvirkning når de tilrettelegger for barns medvirkning. Dette kan samsvare med Helgelands studie hvor informantene fortalte om usikkerhet i møte med ulike type dilemmaer. Samtidig måte kan det gi en indikasjon på at informantene mestrer sine emosjoner og er bevist hvordan de påvirkes, siden de deler erfaringer om den terapeutiske mestringen. Informantenes emosjonelle mestring kan påvirke barneperspektivets komponent to (voksnes syn på hva som er best for barnet) som Strandbu og Skivenes skriver om (2011, pp. 43-44). Sagt på en annen måte kan emosjonell mestring hos informanten være en måte å tilrettelegge for barnets medvirkning i kliniske samtaler, siden emosjonell mestring hos en informant kan påvirke vurderingen om en samtale kan være bra for barnet eller hvordan informanten tilrettelegger for barnets medvirkning. Informantene i studien beskriver selv dilemmaer og hvordan de kan bli påvirket, men ut fra det de sier kan det forstås som at informantene håndterer det emosjonelle og på den måten kan etablere og vedlikeholde kontakt med barn

som kan være presset eller usikker, eller inviterer barn inn til samtale selv om de erfarer det som utfordrende. Dette kan gi en indikasjon på at informantene er oppmerksomme på egen emosjonell mestring, når de sier at de tilrettelegger for barnets medvirkning i kliniske samtaler. Informantene sier at de erfarer dilemmaer knyttet til hvordan de før og under samtaler med barn kan bli emosjonelt påvirket selv og hvordan det kan påvirke om de tilrettelegger for barnets medvirkning.

7.1.3 Tematisk mestring

Kjenner jeg blir ekstra skjerpert hvis det er vold med i bildet.

Strandbu og Skivenes skriver om tre komponenter som må være tilstede når begrepet barneperspektivet benyttes (2011, pp. 43-44). Det kan være mange ulike syn på hva som er bra for barn og rådende kollektive syn. Øvreeide skriver om hvordan sannheter ikke alltid er sanne, og viktigheten av at de som samtaler med barn har en realistisk og oppdatert kunnskapsoversikt og den innholdsmessige oversikten av situasjonen barnet er i (Øvreeide, 2009, pp. 56-57). Helgelands doktoravhandling viser at valg av tema i samtalen er en utfordring for alle familieterapeuter (2014, p. 167). Øvreeide skriver at hvis ikke terapeutene tilpasser seg og validerer barnets unike erfaringer, kan det føre til at barnet har tilpasset seg terapeutens kunnskap og ikke omvendt (Øvreeide, 2009, p. 59).

Tematisk mestring kommer frem i informantenes erfaringer når de forteller om barneperspektivet og hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning. Informantene sier at de erfarer dilemmaer knyttet til tematiske mestring. Flere av familieterapeutene forteller om erfaringer knyttet til tematiske mestring og temaet vold. Funn fra denne studien og Helgelands doktoravhandling kan forstås å sammenfalle i forhold til at tematisk mestring er utfordrende for terapeuter i samtaler med barn. På den andre siden forteller en informant om en tematisk mestring som fører til at de blir skjerpert i møte med barn. Det kan i forhold til de tre komponentene i barneperspektivet bidra til at informantene vurderer at det er til dette barnets beste å få medvirke og at barnets perspektiv blir hørt. Denne mestringen av tematiske dilemmaer kan være en måte familieterapeuter tilrettelegger for at barn får medvirke i kliniske saker. Samtidig kan denne tematiske mestringen påvirke til at informantene vurderer hva som er til dette barnets beste og at den tematiske mestringen hindrer for tilrettelegging for barnets

medvirkning. Øvreeide skriver om hvordan sannheter ikke alltid er sanne (Øvreeide, 2009, pp. 56-57). Informantene erfarer at de blir skjerpet og mestrer tematisk når tema som vold kommer inn i bildet. Det forstås som at informantene har en oppdatert kunnskapsoversikt som Øvreeide skriver om, siden erfaringene som kommer frem ikke handler om hvordan håndtere tematisk påvirkning, men hvordan informantene tematisk mestrer temaet vold, når de tilrettelegger for barnets medvirkning.

7.2 Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning

7.2.1 Rutiner

«Jeg tenker det er henne på kontoret vårt som gir informasjonen». «Viktig at merkantil er opptatt av det i første samtale og forklarer rutinen».

Strandbu og Skivenes skriver om tre komponenter for barneperspektivet og det vil her bli sett nærmere på den første komponenten som omhandler kunnskapsbasert og rettslig organisatorisk rammeverk for barneperspektivet (2011, pp. 43-44). Barns rett til medvirkning står sentralt i den første komponenten og offentlige myndigheter plikter å forholde seg til barn på en kvalitativ ny måte og virkeliggjøre det på et vis som er til barnets beste (Strandbu, 2011, pp. 43-44). Shiers modell har som utgangspunkt eller legger til grunn at medvirkning har noen organisatoriske forutsetninger som må være på plass i organisasjonen for at medvirkningen skal realiseres (Paulsen, 2022, pp. 62-63). I rapporten fra NTNU samfunnsforskning «Kvalitet i familievern», deler flere av familieterapeutene erfaringer knyttet til at merkantil kompetanse utgjør en viktig støttefunksjon til det faglige ved familievernkontoret (Molden et al., 2019, p. 31).

Når informantene forteller om strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning i forhold til hvordan de tilrettelegger for dette, så fremmer alle informantene denne rutinen som viktig. Informantene forteller at de merkantiles rolle er sentral når det gjelder å formidle informasjon til foreldre om barns mulighet for samtale. Ut fra de tre komponentene i barneperspektivet kan det diskuteres om informantenes erfaringer med de merkantiles rolle knyttet tilbudet samtaler med barn kan ses på som en organisatorisk forutsetning for at medvirkning kan realiseres. Sett fra den andre siden kan det være en utfordring knyttet til at

informantene benytter barneperspektivet og at de ikke får gjennomført en vurdering om hva som vil være til det beste for dette barnet og kunne tilrettelegge for medvirkning. Ut fra Shiers modell kan det forstås som at deler av de organisatoriske forutsetningene er på plass siden informantene trekker frem de merkantiles rolle. Det kan virke som disse rutinene kan være en del av hvordan informantene tilrettelegger for barnets medvirkning. Informantenes erfaringer knyttet til rutinen i denne studien kan samsvare med det som fremmes i rapporten «Kvalitet i familievernnet» hvor de merkantile utgjør en støttefunksjon ved familievernkontoret (Molden et al., 2019, p. 31).

7.2.2 Styringsmål

«Det begynte å bli litt pes om, fra ovenfra at vi skulle bli flinkere til å snakke med barn og flere barn, så var det litt motstand». «Vi har en økning i antall barn i kliniske saker og som har egne saker». «Vi kan tilrettelegge for barn uansett». «Det er barna vi får alle disse ressursene for og det er der vi skal forebygge».

Harts modell viser til 8 ulike trinn hvor fem av trinnene viser medvirkning og 3 av trinnene viser ikke-medvirkning (Seim & Sæter, 2018, p. 202). Strandbu og Skivenes skriver om tre komponenter for barneperspektivet og den første komponenten handler om kunnskapsbasert og rettslig organisatorisk rammeverk for barneperspektivet (2011, pp. 43-44). I den kvalitative undersøkelsen i rapporten «Kvalitet i familievernnet» forteller ledere og familierapeuter om en økende oppmerksomhet mot barn og unges medvirkning (Molden et al., 2019, p. 14). Helgelands studie viser at å ivareta barnets autonomi kan være utfordrende å få til, selv om familierapeutene er opptatt av det (2014, p. 172). Rapporten «Kvalitet i familievernnet» viser til at informantene beskriver kliniske saker og meklings som familievernets kjerneoppgaver, men flere erfarer at inntakskriteriene har blitt strengere og det er et dilemma (2019, p. 14).

Styringsmål sier alle informantene noe om, når de forteller om hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning og betydningen av strukturelle forhold. Informantene forteller om strukturelle endringer i etaten og hos dem selv som har betydning for tilrettelegging for barnets medvirkning. De forteller om en større bevissthet i familievernnet og hos dem selv, og om nye føringer knyttet til mulighet for samtaler med barn og antall barnesamtaler.

Det kan virke som det her er samsvar med den første komponenten i barneperspektivet, organisatoriske rammeverk er på plass, siden informantene beskriver erfaringer med at de erfarte et press fra ledelsen om at de skulle bli flinkere til å samtale med barn, flere barn skulle få samtale og det skulle tilrettelegges for flere samtaler. På den andre siden kan det ut fra informantenes erfaringer og Harts modell om medvirkning forstås som at barnets medvirkning tidligere samsvare med Harts modell om ikke-medvirkning. Ut fra informantenes erfaringer kan det forstås som at strukturelle forhold og styringsmål kan ha bidratt til hvordan informantene tilrettelegger for barnets medvirkning, ved at barnet kan «klatre» på trinnene i stigen til Hart. Det kan her vise seg å være samsvar med Harts trinn for medvirkning når barn blir informert, og det blir konsultert og styrket medvirkning. I undersøkelsen gir informantene beskrivelser av at de har ressurser til å samtale med barn og flere sier at de skal arbeide forebyggende. Informantene sier at de har ressursene og at de alltid vil kunne gjennomføre samtaler med barn. Undersøkelsen viser at det kan være samsvar mellom den første komponenten, organisatoriske rammeverk for barneperspektivet og informantenes beskrivelser i denne undersøkelsen av temaet strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning. Informantene forteller om en større bevissthet i familievernet og om nye direktiver knyttet til samtaler med barn og antall samtaler. Det kommer frem ulike erfaringer hos informantene knyttet til styringsmål og tilrettelegging for barns medvirkning.

7.3 Alliansen med foreldrene

7.3.1 Tillit

«Prøver å tilby, hvis foreldrene går med på det». «Når man skal snakke med barna, så må begge foreldrene samtykke. Å være tydelige på at vi ikke går bak ryggen på dem».

Første trinnene i Harts modell viser ulike trinn av ikke-medvirkning og medvirkning (Diaz, 2020, p. 21). I tilfeller hvor beslutninger tas som kan få konsekvenser for eller omhandle barns liv, kan det ved å benytte Harts modell for medvirkning og ikke-medvirkning synliggjøres når og hvordan barn medvirker og ikke- medvirker (Strandbu, 2011, pp. 153-154). Shiers modell innehar fem ulike trinn for medvirkning hvor det laveste trinnet er om barnet blir hørt (Paulsen, 2022, pp. 62-63). Helgeland sin doktoravhandling viser at

anerkjennelse og respekt uavhengig av handling, vektlegges som viktig for familierapeutene i møte med foreldre og barn (2014, p. 121).

Når informantene forteller om hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning så setter de ord på kontakten mellom dem og foreldrene. I alliansen mellom foreldrene og informanten peker de ut tillit som sentralt, siden foreldrene må samtykke til at barnet får medvirke. Ut fra Harts modell om medvirkning og ikke- medvirkning kan det her forstås som at informantene tilrettelegger for barnets medvirkning når de forsøker å etablere tillit og allianse med foreldrene, slik at de samtykker til at barnet kan få medvirke. Ved å benytte Harts modell, kan det på den andre siden bli veldig synlig at manipulering av barn eller at barn bare har en skinninnflytelse ikke defineres som medvirkning. Informantenes erfaringer kan forstås som forsøk på å tilrettelegge for barnets medvirkning, siden barna med samtykke fra foreldrene kan gå fra ikke-medvirkning til medvirkning i form av de får medvirke i klinisk samtale og kan få informasjon. Når Harts modell benyttes blir det mer synlig når barn ikke medvirker og det kan bli lettere å sette ord på det, siden det blir synlig ut fra trinnene.

Ut fra Hart og Shiers modeller kan informantenes erfaringer med tillit i alliansen med foreldre forstås som en tilrettelegging for medvirkning, siden samtykke fra foreldrene kan gi mulighet for at barnet blir lyttet til, får informasjon og kan medvirke som er første trinnene i modellene. På denne måten kan det ut fra informantens erfaringer forstås som at de tilrettelegger for barnets medvirkning med alliansebygging med foreldrene for å få deres tillit til at barnet kan medvirke i samtale.

7.3.2 Informasjon

«Vi må tone oss litt inn på situasjonene, utfordringene som foreldrene har». «Har god erfaring, selv om foreldrene vegrer seg i starten». Jeg prøver å ta med barna inn i samtalen, men det er om foreldrene vil».

Strandbu skriver om viktigheten av det å vurdere om hva som er et barns beste og oppfordrer til kunnskap om generelle standarder og at barnets omsorgspersoner må ta hensyn til hva de selv mener er best for barnet og forstå barnets ønsker (Strandbu, 2011, p. 44). Det har blitt sett på ulike teoretiske perspektiver for å få til en fullverdig medvirkning hos barn og Diaz skriver

at istedefor full medvirkning uten hensyn til modenhet og alder, er et annet forslag medvirkning steg for steg (Diaz, 2020, p. 22). Doktoravhandlingen til Helgeland viser at familierapeuter velger ulike strategier og tilnærminger. Når det oppstår situasjoner som kan være utfordrende forsøker familierapeutene på ulike måter å skape så gode som mulige rammer for barnet (Helgeland, 2014, p. 149).

Flere av informantene forteller om erfaringer hvor de må formidle informasjon til foreldrene om muligheten for at barn kan få medvirke. Med andre ord kan det at informantene formidler informasjon, kunnskap eller evidens til foreldrene om barns mulighet for samtale være en måte de tilrettelegger for barnets medvirkning på. Helgelands doktoravhandling viser til at familierapeuter velger ulike strategier og tilnærming når det oppstår utfordrende situasjoner (Helgeland, 2014, p. 149). Om det er tilfelle for informantene i denne studien fremkommer ikke tydelig, men informantene forteller om hvordan de må «tone» seg inn på foreldrene og viser forståelse for livssituasjonen som foreldrene kan stå i. Samtidig kan det å formidle informasjon, kunnskap og evidens til foreldrene, kreve at informantene er oppdatert på faglig kunnskap, nasjonale veiledere, juss og forskning. Det kan være sentralt å trekke frem at Strandbu oppfordrer til kunnskap om generelle standarder og at det er de med samtykkekompetanse som skal vurdere hva som er best for barnet. (Strandbu, 2011, p. 44). Informantene forteller om erfaringer med foreldre som kan være skeptiske når de hører om barnets mulighet for medvirkning, men at informantene har god erfaring med at foreldrene samtykker. På en måte kan skepsisen til foreldrene være forståelig for de fleste, siden foreldre ønsker å beskytte sine barn og vurderer selv hva som er bra for barnet deres. Diaz skriver om ulike teoretiske modeller for medvirkning og ut fra erfaringene til informantene kan det virke som vi har med en steg- for steg- tilnærming til medvirkning (Diaz, 2020, p. 22). På en annen måte kan informantene informere foreldrene med generell kunnskap, slik at foreldrene kan ta avgjørelser om hva som er til det beste for deres barn og samtykke til at barnet får medvirke. Informantenes erfaringer med å gi foreldre informasjon som en del av alliansen for å tilrettelegge for barnets medvirkning, beskriver de at de har god erfaring med.

7.3.3 Kommunikasjon

«Det er ofte en bestilling hvor foreldrene ønsker at man skal snakke om hvordan det var for barnet eller deres ønsker». «De aller fleste av dem, med ingen unntak tenker hun er positive til å snakke med barn. Så lenge de er åpne og ærlige, så går ting egentlig greit».

«Samarbeidende medvirkning» som Paulsen skriver, innebærer en større grad av partnerskap mellom barnet og den voksne, og barnets meninger har en innvirkning på beslutninger som skal tas når medvirkning gjennomføres ut fra denne formen (Paulsen, 2022, p. 61). Shiers modell for medvirkning har fem ulike modeller nivåer for medvirkning, men skal det være en mulighet for medvirkning må det være en åpning for medvirkning, anledning til medvirkning og en organisasjon som føler seg forpliktet (Paulsen, 2022, pp. 62-63). Utvalget i «En styrket familietjeneste» skriver at det er foreldrenes ansvar å informere barnet om rettighetene til å medvirke (NOU 2019: 20, p. 217).

I alliansen med foreldrene forteller informantene om hvordan kommunikasjon med foreldrene er en måte de tilrettelegger for barns medvirkning. Informantene forteller om erfaringer med foreldre som ønsker at barnet skal få medvirke. Ut fra Shiers modell kan det virke som om informantenes erfaringer viser at det flest ganger er en åpning for medvirkning fra foreldres side når de bestiller time. På en annen måte kan det også ut fra Shiers modell og informantenes erfaringer forstås som at det gis en anledning til at barn kan medvirke og praksisen kan tolkes som en organisasjon som føler seg forpliktet til at barn får medvirke. På denne måte kan det forstås som at foreldre og barn har en «samarbeidende medvirkning», som Paulsen skriver om, og at tilrettelegging for medvirkning noen ganger gjennomføres før informantene tilrettelegger for barnet medvirkning (Paulsen, 2022, p. 61). Måten informantene kommuniserer med foreldrene kan ha en betydning i forhold til tilrettelegging for at barn får medvirke og det fortelles om ulike erfaringer. Andre ganger er det foreldrene som tar initiativ til at barnet får medvirke.

7.4 Faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning

7.4.1 Å samtale med barn

«Jeg tenker at samtaler med barn, altså det å gjøre ting samtidig som man prater gjør det enklere for barn». «De skal ha barna langt fremme i pannen og være veldig bevisst når barn skal inviteres inn og ikke». «Det skal være trygt for barna å være her». «Alle barn skal få muligheten og familieterapeutene skal se på det som en mulighet». «Vi skal være opptatt av å invitere inn, hvorfor, hvordan og ha verktøyene i orden».

Øvreeide skriver om hvordan noen barn håndterer det å sitte å snakke med voksne ansikt til ansikt, men for andre barn kan det bli for krevende å gjennomføre en samtale på denne måten (Øvreeide, 2009, p. 217). Ut fra Shiers modell om grader av medvirkning, er grunnlaget for denne modellen at det i organisasjonen må være en forpliktelse knyttet til medvirkning, for at medvirkning skal realiseres (Paulsen, 2022, pp. 62-63). Det må være en åpning for ulike grader av medvirkning, muligheter for ulike grader av medvirkning, samt en organisatorisk forpliktelse knyttet til at barn kan få medvirke (Paulsen, 2022, pp. 62-63). Strandbu skriver at om et barn erfarer medvirkning som et gode har mye med hvordan det blir lagt til rette for barns meningsdanninger og ytringsfrihet (2011, p. 45).

Informantene sier at det er de som har ansvar for å tilrettelegge for at barn kan få medvirke og på ulike måter være med i kliniske samtaler. Ut fra Shiers modell kan det forstås som at de voksne rundt barnet må være åpne for at barn kan medvirke eller bli lyttet til. De må også gi anledning til at barn kan bli lyttet til, slik informantene beskriver når de sier at det er deres ansvar at barn kan medvirke på ulike måter, men det er også en organisasjon som bør føle seg forpliktet til å tilrettelegg for medvirkning (Paulsen, 2022, pp. 62-63).

Alle informantene forteller om samtaler med barn, når de forteller om hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning i forhold til terapeutiske vurderinger av betydning for barnets medvirkning. Informantene forteller om hvordan de erfarer at når barn får gjøre noe aktivt mens de snakker kan det være en måte å tilrettelegge for barnets medvirkning. Øvreeide skriver om hvordan det for noen barn kan være utfordrende å samtale ansikt til ansikt med en

voksen (Øvreeide, 2009, p. 217). Samtidig forteller informantene om erfaringer hvor det går helt fint å sitte å snakke med barn ansikt til ansikt. Andre informanter forteller om erfaringer hvor de tilrettelegger for medvirkning ved å benytte god tid i samtaler med barn, selv om andre informanter uttrykker dilemma i forhold til bruk av tid. Strandbu skriver at barn erfarer medvirkning i forhold til hvordan det blir tilrettelagt for barnets meningsdannelse og ytringsfrihet (2011, p. 45). Det kan ut fra informantenes erfaringer om samtale med barn forstås som at de tilrettelegger ved at barn får være aktive eller mindre aktive i samtaler og at det benyttes tid når de tilrettelegger for medvirkning.

7.4.2 Samtaleforberedende arbeid

Når det gjelder det samtaleforberedende arbeidet forteller informantene om et dilemma. De forteller at de ikke vet når barnet eller barna møter til en samtale. Informantene forteller om forskjellige erfaringer med dilemmaet.

«Jeg vet sjelden på forhånd når det er vold med i bilde og de gjør i ettertid». «Det største dilemmaet er vel egentlig den begynnelsen når du ikke vet om barnet kommer». «Vi møter dilemmaet med å ha et bredt spekter med samtaleteknikker for å tilpasse de til type ungdommer som kommer inn». «Jeg tror også at man i indre, at vi i hjertet vårt, at også det har blitt større i forhold til bruk av tid og at vi må ta på seg det gode ansiktet».

Utvalget i NOU «En styrket familietjeneste» skriver at i forhold til forskningen som foreligger, gir det ikke entydige svar på hvordan eller hva som er den beste metoden for barn å medvirke i samtaler, om det er sammen med søsken, individuelle samtaler med barn eller hvordan man bør møte de forskjellige familiene. Det utvalget er tydelige på, er at barn møtes på den faglig beste måten (NOU 2019: 20, p. 218). «Erfarne terapeuter tar rommet for å kunne utøve faglig skjønn» skrives det i rapporten «Kvalitet i familievern» og vises til at familierapeutene har en erfaring med at de kan anvende sitt faglige skjønn (Molden et al., 2019, p. 146).

Når informantene forteller om hvordan de erfarer å tilrettelegge for barnets medvirkning forteller de om et dilemma i det samtaleforberedende arbeidet. Det er at de ikke vet om barnet møter eller hvor mange som møter. Utvalget i «En styrket familietjeneste» skriver at det ikke foreligger forskning for hva som er den beste metoden for barn å medvirke, men barn skal bli

møtt på den faglige beste måten (NOU 2019: 20, p. 218). I lys av dette kan det være en faglig utfordring for informantene å tilrettelegge på faglig best måte når det ikke foreligger forskning på den beste måten for barn å medvirke. Likevel forteller informantene at de møter dilemmaet med et bredt spekter av samtaleteknikker, som de tilpasser til barnet de møter. Kanskje er informantenes erfaringer med flere samtaleteknikker en løsning pr. nå for å tilrettelegge for barnets medvirkning inntil ytterligere forskning knyttet til tilrettelegging for barns medvirkning i familievernet foreligger.

7.4.3 Aktiviseringsmateriell

«Jeg tar med meg tusj og store flippoverark som vi kan legge ut over bordet og tegne, og handlepose til barnesamtaler». «Noen barn har villet ha juice og kjeks når de pratet». «Vi må være raske å prøve, lete opp og tilpasse samtaleverktøy etter barnet og hva det handler om». «Jeg synes ikke vi har et bra rom for å prate med barn, men det spiller egentlig ikke noe rolle». «Vi har barnerommet, men jeg skulle ønske det var større». «Tilrettelegging handler om å gi barnet tid til å finne ut av hva de har lyst til å gjøre».

Aktiviseringsmateriell som kan være enkelt å ta med eller å tilrettelegge med, blyanter, ark, trefigurer til enkle rollespill eller pc, kan ha like god effekt på barn (Øvreeide, 2009, p. 217). Når barnets subjektive erfaringer og opplevelser vektlegges, blir ikke barnet en passiv reisende i sitt liv (Johnsen & Torsteinsson, 2012, p. 151). Øvreeide skriver at barn trenger plass til å bevege seg og at vanlige lekerom kan ha alt for mye aktiviseringsmateriell, som igjen kan være så overstimulerende for barn at det er utfordrende å få til fokuserte samtaler (Øvreeide, 2009). Seim skriver om hvordan praksis kan bidra til å endre materiell struktur, men materiell struktur og rom kan også endre praksis (Seim & Sæter, 2018, p. 204). Felles for doktoravhandlingen til Helgeland, rapporten «Kvalitet i familievernet» og denne undersøkelsen, med utgangspunkt i informantenes tilrettelegging for barnets medvirkning kan tyde på at familierapeutene, har en variasjonsbredde, velger ulike strategier og tilnærminger eller de benytter ulike metoder, samtaleteknikker og setter av mer tid til samtaler med barn.

Det kommer i min studie frem flere eksempler på aktiviseringsmateriell og informantene sier at de benytter seg av aktiviseringsmateriell når de tilrettelegger for barns medvirkning i

kliniske samtaler. En av informantene forteller om aktiviseringmateriell som tusjer, store flippoverark som blir lagt ut slik at barna kan tegne og at man benytter handlepose til barnesamtale. Flere av informantene forteller om hvordan de tilrettelegger for medvirkning ved at barn får velge en bok de vil lese i, drikke juice og spise kjeks eller tid til å finne ut hva de vil gjøre. Øvreeide skriver om hvordan noen barn kan bli overstimulerte i vanlige lekerom, som kan føre til at det blir for utfordrende å få til fokuserte samtaler (Øvreeide, 2009). I lys av dette forteller informantene om erfaringer hvor de må være raske til å finne og tilpasse samtaleverktøy etter barnet og hva samtalen handler om. Det kan gi indikasjon på at informantene tilrettelegger for barnets medvirkning, med enkelt aktiviseringmateriell tilpasset barnet. På den andre siden forteller noen av informantene om hvordan de kunne tenke seg bedre samtalerom for å gjennomføre samtaler med barn, mens en informant forteller om en erfaring når vedkommende sier at det ikke spiller noen rolle for tilrettelegging for barnets medvirkning. En av informantene uttrykker et ønske om et større samtalerom, slik at de kan tilrettelegge på en bedre måte for både aktive og passive barn. Seim skriver om hvordan praksis kan bidra til å endre materiell struktur og motsatt (Seim & Sæter, 2018, p. 204). I lys av dette kan informantenes erfaringer om hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning ved å benytte enkelt aktiviseringmateriell og ønske seg bedre samtalerom for å gjennomføre samtaler med barn, bidra til å endre materiell struktur for samtaler med barn. I forhold til aktiviseringmateriell og tilrettelegging for barnets medvirkning forteller informantene i denne studien om erfaringer med å benytte ulike metoder, strategier, til og med bruk av mer tid når de tilrettelegger for barns medvirkning i kliniske saker i familievernet, dersom foreldrene samtykker.

8 Avslutning

Formålet med denne studien var å utlede kunnskap om familierapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske samtaler i familievernet, for å kunne svare på studiens problemstilling: *Hvordan tilrettelegger familierapeuter for barnets medvirkning i kliniske saker i familievernet?*

For å svare på problemstillingen har jeg valgt kvalitativ metode og gjennomført fire semistrukturerte livsverdensintervjuer med et strategisk utvalg av familierapeuter i familievernet. Studien bygger på en Interpretativ Phenomenological Analysis (IPA) eller på norsk fortolkende fenomenologisk analyse (Thoresen et al., 2020, p. 69). Informantene ble rekrutterte ved at jeg kontaktet familievernkontorene i region nord. Det var fire familierapeuter som samtykket til å delta i undersøkelsen og som arbeider med barn og familier i kliniske saker i familievernet. Jeg har analysert frem fire empiriske hovedfunn som handler om:

- Barneperspektivet
- Strukturelle forhold av betydning for barnets medvirkning
- Alliansen med foreldrene
- Faglige vurderinger av betydning for barnets medvirkning

Fortolkningen av studiens funn viser at begrepet barneperspektivet er sentralt for informantene, når de forteller om deres tilrettelegging for barns medvirkning i kliniske saker. Informantene forteller at de har med seg barneperspektivet, selv om de ikke har møtt barnet og kan da benytte metoder som genogram og familiekart for å fremme barneperspektivet. Informantene forteller at de før, under og etter samtaler kan bli emosjonelt og tematisk påvirket, men at de er oppmerksomme på egen emosjonell mestring når de tilrettelegger for barnets medvirkning i kliniske saker. Temaet vold og usikkerhet knyttet til ivaretagelse av barnet under og etter samtalen, kan påvirke noen av informantene. Flere av informantene forteller om tematisk mestring knyttet til temaet vold i samtaler og tilrettelegge for at barn får medvirke. I forhold til de strukturelle forholdene av betydning for barnets medvirkning, fremmes de merkantiles rolle av informantene, siden disse formidler til foreldrene at barn kan medvirke i kliniske saker. Informantene erfarer at det har vært en endring i etaten, til mer oppmerksomhet på barn og unge, flere samtaler med barn, flere samtaler til barn og at

informantene må bli bedre til å snakke med barn. En annen måte informantene forteller om hvordan de erfarer å tilrettelegger for barnets medvirkning, er alliansen med foreldrene. Alle informantene benytter begrepet tillit når de forteller om foreldre og alliansebyggingen. Hvordan de må få til en tillit mellom dem og foreldrene, slik de på en god måte kan gi foreldrene tilpasset informasjon om at barn kan medvirke i kliniske saker. Ut fra informantens beskrivelser av erfaringer kan en allianse med foreldrene være en måte de tilrettelegger for barnets medvirkning, siden foreldrene må samtykke til at barnet kan få medvirke i kliniske saker. I forhold til den faglige vurderingen av betydning for barnets medvirkning, sier informantene at det er deres ansvar på ulike måter å tilrettelegge for at barn får medvirke. Selv om informantene ikke vet når barnet eller barna møter til samtale, har de ulike samtaleteknikker og aktiviseringsmateriell som de kan benytte i møte med barnet. Informantene i denne studien forteller om deres erfaringer med hvordan de tilrettelegger for barnets medvirkning i kliniske saker. Det å skulle gi svar på problemsstillingen om hvordan familierapeuter i familievernnet tilrettelegger for barnets medvirkning, vil ikke denne studien kunne gi svar på, men den kan bidra som funn knyttet til noen sosiale fenomener relatert til barns medvirkning.

8.1 Implikasjoner for videre forskning

Det jeg synes studien viser som er interessant, er hvordan informantene benytter ulike samtaleteknikker og metoder i møte med barn i kliniske samtaler som måter å tilrettelegge for medvirkning. Det hadde vært av interesse å forske videre med flere strategiske utvalg som for eksempel barn, foreldre og spisskompetansemiljø for barn og ungdom i familievernnet, for å se nærmere på hvordan de erfarer og vurderer tilrettelegging for barns medvirkning i kliniske saker i familievernnet.

Om denne studien har en generaliserbarhet eller en overførbarhet vil jeg ikke hevde, siden dette er en enkel, liten studie, med et lite utvalg og det vises til kunnskapshull i forhold til kunnskapsstatus på forskning rundt temaet. Studien kan gi en gjenklang hos familierapeuter som arbeider i forskjellige etater med barn og familier, og de kan kjenne seg igjen i de erfaringer som informantene deler om temaet og de tolkninger som er gjennomført i analysen. Funnen i denne studien vil nok ikke kunne gi noen direkte implikasjoner for praksis, men de kan bidra som funn knyttet til noen sosiale fenomener relatert til barns medvirkning som det er interessant å forske videre på.

Referanseliste

- De Nasjonale forskningsetiske, k. (2010). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, N. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Forskningsetiske komiteer.
- Diaz, C. (2020). *Decision making in child and family social work : perspectives on children's participation*. Policy Press.
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler : å ta barn på alvor*. Universitetsforl.
- Hansen, O., Eidnes, T., Nordahl, T., & Hansen, O. (2016). *Betydningen av voksen-barn-kommunikasjon*. Gyldendal akademisk.
- Hansen, O. H. (2016). *Betydningen av voksen-barn-kommunikasjon*. Gyldendal akademisk.
- Helgeland, A. (2014). *Profesjonsetiske utfordringer ved barns deltakelse i familierapi* [Universitetet i Agder, Fakultet for humaniora og pedagogikk, Institutt for religion, filosofi og historie]. Kristiansand, Universitetet i Agder Fakultet for humaniora og pedagogikk.
- Johnsen, A., Sundet, R., & Torsteinsson, V. W. (2000). *Samspill og selvopplevelse : nye veier i relasjonsorienterte terapier*. Tano Aschehoug.
- Johnsen, A., & Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familierapi*. Universitetsforl.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Lock, A., Strong, T., & Røen, P. (2014). *Sosial konstruksjonisme : teorier og tradisjoner*. Fagbokforl.
- Molden, T. H., Ulset, G., & Røe, M. (2019). *Kvalitet i familievernet : Ansattes vurderinger av betingelser for et faglig godt tjenestetilbud*.

- NOU 2019: 20. *En styrket familietjeneste. En gjennomgang av familietjenesten*, (Vol. 2019:20). Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/60b7d738df7d4d54a0e8c535cdca2ab3/nou/pdfs/nou201920190020000dddpdfs.pdf>
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet* (1. utgave. ed.). Gyldendal.
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode : en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Universitetsforl.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet : fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Fagbokforl.
- Seim, S., & Sæter, O. (2018). *Barn og unge : by, sted og sosiomaterialitet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Smith, J. A., Larkin, M., & Flowers, P. (2009). *Interpretative phenomenological analysis : theory, method and research*. SAGE.
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse : hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Universitetsforl.
- Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., & Mevik, K. (2019). *Barnevernspedagog : en grunnbok*. Universitetsforlaget.
- Sundet, R. (2014). Forsker og terapeut - Sammenfletting av roller som grunnlag for en forskende klinisk praksis. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*(1), 35-43.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse*. Fagbokforl.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (3. utg. ed.). Fagbokforl.
- Thoresen, L., Rugseth, G., & Bondevik, H. (2020). *Fenomenologi i helsefaglig forskning*. Universitetsforlaget.
- Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori : for helsefag* (2. utg. ed.). Fagbokforl.

Wilson, J. (2012). *Barnets röst i utredning och behandling* [Barnets röst i utredning och behandling]. (Child-focused Practise- A Colloborative Systemic Approach)

Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn : metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner* (3. utg. ed.). Høyskoleforl.

Vedlegg

Det er ikke behov for å lese gjennom vedleggene for å forstå studiens innhold, men de er vedlagt slik at de kan leses om det er ønskelig.

Vedlegg 1 Informasjonsskriv

Informasjon om forskningsprosjektet

«Familieterapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske samtaler i familievernet»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å fokusere på hvordan familieterapeuter i familievernet tilrettelegger for barnets medvirkning i kliniske samtaler. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er å utlede kunnskap om hvordan familieterapeuter tilrettelegger for barns deltakelse i kliniske samtaler ved å undersøke familieterapeuters holdninger til barns deltakelse i kliniske samtaler, og få mer kunnskap om hvordan familieterapeutene tilrettelegger for barnets medvirkning. Resultatene fra dette forskningsprosjektet blir presenter i masteroppgave mai 2022.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitet i Tromsø, campus Harstad er ansvarlig for prosjektet. Ansvarlig for forskningsprosjektet er masterstudent Julie Bya og veileder universitetslektor Anna-Berit Lorentsen ved universitetet i Tromsø.

Hvorfor er du inkludert i studien?

Jeg vil kontakte flere familievernkontor i region nord og ønsker å snakke med ulike

familieterapeuter for å gjennomføre individuelle intervju. Jeg skal intervju 5 familieterapeuter og ønsker å rekruttere familieterapeut som har ulike erfaringer med barnets deltakelse i kliniske saker, uavhengig av yrkeserfaring i familievern, region nord.

Utvalget vil bli trukket ut fra hvem som kan delta i forskningsprosjektet og hvem forsker har minst kjennskap til av informantene etter flere år som ansatt familieterapeut i familievern.

Hva innebærer prosjektet for deg?

Deltakelse innebærer at du deltar i ett individuelt intervju som vil bli gjennomført på Teams. Intervjuet vil vare ca. 1 time og for å være sikker på at jeg får med meg alt som blir sagt, så ønsker jeg å gjøre et lydopptak av intervjuet. Lydopptaket blir videre transkribert i anonymisert form og deretter slettet.

Du kan protestere

Du kan når som helst protestere mot at du inkluderes i dette forskningsprosjektet, og du trenger ikke å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du velger å protestere.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon er masterstudent Julie Bya og når det blir gitt veiledning fra universitetslektor Anne-Berit Lorentsen v. Universitet i Tromsø campus Harstad. For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene, f.eks. «Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data», lagre datamaterialet i egen lagringsenhet, innelåst som bare jeg som masterstudent har tilgang til. Intervju, transkripsjon vil bli gjennomført av masterstudent Julie Bya og Word vil bli benyttet som hjelp i transkribering. Den som er inkludert i forskningsprosjektet vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon. Sitater kan bli publisert i masteroppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 15.05.2022. Masterstudiet avsluttes 15.05.2022, men alle opplysninger fra intervjuet anonymiseres når intervjuet er transkribert, noe som vil skje så fort som mulig etter at intervjuet er gjennomført. Ved prosjektslutt makuleres også samtykkeskjema (som er den eneste form for personopplysninger som jeg lagrer).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg fordi forskningsprosjektet er vurdert å være i allmennhetens interesse, men du har anledning til å protestere dersom du ikke ønsker å bli inkludert i prosjektet. På oppdrag fra universitet i Tromsø har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å protestere
- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer eller å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitet i Tromsø ved Julie Bya, tlf. 95751351. Epost: juliebya@gmail.com
- Kontaktopplysninger til veileder: Universitetslektor Anne-Berit Lorentsen, tlf. 770 58338.
- Vårt personvernombud: Joakim Bakkevold. Tlf. 776 46 322 og 976 915 78. Epost: personvernombudet@uit.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Forskerstudent og familierapeut Julie Bya

Veileder universitetslektor Anna-Berit Lorensen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Familierapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske samtaler i familievernet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i individuelt intervju

Jeg samtykker til at intervjuene lagres frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2 Intervjuguide-semistrukturert livsverdensintervju

Intervjuguide-semistrukturert livsverdensintervju

Familieterapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske samtaler i familievernet.

Det er innhentet et informert samtykke på forhånd der informanten gjøres kjent med sin rett til å stoppe lydopptaket eller få det slettet i etterkant.

Intro: Presentere meg selv, prosjektet og rettighetene til den som blir intervjuet. Informanten gjøres kjent med sin rett til å stoppe lydopptaket og deres rett til innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Start: Informanten

Kan du si litt om din profesjon, videreutdanninger?

1. Alder?
2. Hvor lenge har du jobbet i Familievernet og kan du fortelle litt om dette familievernkontoret?
3. Hvilke umiddelbare tanker har du når du får en klinisk sak hvor barn er registrert?
 - 3.1. Hvilke tanker, vurderinger og handlinger erfarer du at du ofte gjør med hensyn til at barnet kan medvirke?
 - 3.2. Hva erfarer du påvirker deg i dine vurderinger og handlinger?
4. Hva legger du i setningen «tilrettelegge for barnets medvirkning i kliniske samtaler»?
 - 4.1. Hva er din erfaring med hvordan tilrettelegge for at barnet får medvirke?
 - 4.2. Hvilke dilemmaer har du erfart?
5. Handlingsrommet i din praksis for å tilrettelegge for barnets medvirkning hvordan erfarer du det?

5.1. Hvordan erfarer du kulturen på din arbeidsplass i forhold til barnets medvirkning i kliniske saker?

Avslutning:

6. Er det noe vi ikke har snakket om som kan påvirke hvordan du tilrettelegger eller ikke for barnets medvirkning i kliniske samtaler?

Takk for intervjuet. Informanten gjøres kjent med sin rett til å stoppe lydopptaket og deres rett til innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Vedlegg 3 Godkjenning NSD

[Meldeskjema](#) / [Familieterapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske saker i familievernet](#) / Vurdering

Vurdering

 Skriv ut

Referansenummer

462038

Prosjektittel

Familieterapeuters tilrettelegging for barnets medvirkning i kliniske saker i familievernet

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Anne-Berit Lorentsen, anne-berit.lorentsen@uit.no, tlf: 77058338

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Julie Bya, juliebya@gmail.com, tlf: 95751351

Prosjektperiode

01.12.2021 - 15.05.2022

Vurdering (1)

14.12.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 14.12.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

Litteraturliste valgfritt pensum BVP-3940

Thoresen, L., Rugseth, G., & Bondevik, H. (2020). *Fenomenologi i helsefaglig forskning*. Universitetsforlaget. 133 sider.

Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn : metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner* (3. utg. ed.). Høyskoleforl. 246 sider

Smith, J. A., Larkin, M., & Flowers, P. (2009). *Interpretative phenomenological analysis : theory, method and research*. SAGE. 197 p sider.

Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet* (1. utgave. ed.). Gyldendal. 126 sider

Sundet, R. (2014). Forsker og terapeut - Sammenfletting av roller som grunnlag for en forskende klinisk praksis. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*(1), 35-43. 8 sider.

Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode : en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Universitetsforl. 246 sider

Helgeland, A., & Universitetet i Agder Fakultet for humaniora og, p. (2014). *Profesjonsetiske utfordringer ved barns deltakelse i familierapi* Universitetet i Agder, Fakultet for humaniora og pedagogikk, Institutt for religion, filosofi og historie]. Kristiansand. 365 sider.

Diaz, C. (2020). *Decision making in child and family social work : perspectives on children's participation*. Policy Press. 171 sider.

Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., & Mevik, K. (2019). *Barnevernspedagog : en grunnbok*. Universitetsforlaget. 256 sider

Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse : hverdagslige og vanskelige beslutninger*.
Universitetsforl. 185 sider.

Totalt **1933** sider frivillig pensum

Dato og signatur

11.05.22 Anne-Berit Lorentsen (Sign)

Anne-Berit Lorentsen

Veileder ved ansvarlig fakultet UIT

Campus Harstad

Dato og signatur

12.02.22 Julie Eidissen Bya

Julie Eidissen Bya

Masterstudent BVP-3940

UIT campus Harstad

